

- 1269 *en* || <->
 1270 *qväden* || sånger
 1271 In *Suomen kansan vanhat runot*, there are twelve runes collected by Castrén in Southern Ostrobothnia: XI No. 46, 1680 and 1854 from Alajärvi and 1013, 1086, 1433, 1437, 1603, 1814, 1881, 1902 and 2054 from Lappajärvi. <http://www.skvr.fi>. (TS)
- 1272 *De* || <-->
 1273 *plan-/mässigt*
 1274 *ej [...] daf* || *ej må rättas der<öf-v[er]>*
 1275 The text of the manuscript is incomplete.
 1276 Manuscript KK Coll. 539.31.1 (Varia 6.1) is a 94-page notebook, bound of originally loose sheets in the library. Its pages measure ca. 11.5 x 18.5 cm. The notes are mostly in pencil and they are partly extremely unclear. A considerable number of pages are missing and the preserved ones have partly been bound in incorrect order. Here they have been arranged according to Castrén's route, but the original succession cannot be fully reconstructed. The pages also contain some notes that Castrén did not use in his published reports and therefore cannot be precisely located. Page 47 of the notebook does not belong to the 1838 journey but to the one from 1841–1842, and page 84 probably to the 1839 journey in Karelia. In this publication, they have been moved to their correct contexts (p. 314, 598). On the other hand, pages 165–168 of KK Coll. 539.26.19 (Varia 1.19, consisting otherwise of report fragments of the Siberian journey of 1845–1849) belong to this journey to Lapland and have now been joined to these field notes (p. 203–206).
- 1277 Upper part of the mscr page.
 1278 It is assumed that the first Finnish settler Pekka Kolari came from

till ett antal af 160, ehuru i anseende till vegetationens ringa framsteg det ofta varit svårt, någon g[ån]g omöjligt att af bl[otta] beskrif[ni]ngen sluta till växtens benämning. Vidare har det lyckats mig att i Lappajärwi uppteckna en mängd hittills otryckta äldre och nyare sånger, neml[igen] 8 trollrunor, fem rätt naiva waggwisor en¹²⁶⁹ mängd lyriska qväden¹²⁷⁰, h[vil]ka afsjungna rätt wäl afspegla den Finska lyrikens djupa wemod, men för ingen del uthärda lyrikens strängare fordringar.¹²⁷¹ De¹²⁷² äro icke plan⁴⁷⁷ mässigt¹²⁷³ utarbetade, man förmår ofta icke inse deras syfte och hufvudändamål; – de äro likasom det öfverfulla hjertats fria utgjutelser; men just d[er]i g[enom] att de utgå ur hjertats djup warma, innerliga och skola ofelbart anslå hvarje hjerta, ware d[e]tta sagdt om den Finska lyriken i allm[änhet].

Här wore stället att nämna några ord om versbyggnaden i runorna, men ett dunkelt minne af Lapps[ka] sånger säger mig, att mina närv[arande] åsigter skola förändras i L[a]ppm[ar]ken, der jag hoppas finna claven till runometherns uppkomst. Men klara och obestridiga facta äro följande: 1°) Quantitheten utgör i runorna normen för versbyggnaden, 2) Runosångaren försummar ofta ordens egna accent, h[vil]ket är ett bevis att Finsk vers ej¹²⁷⁴ beror d[er]af. 3) Lagarna för quantiteten äro likväl icke fullt bestämda. 4°) Det är en fordran af vår tid med sin Alexandrinska bildning¹²⁷⁵

4 [Reseanteckningar 1838. Lapland.]¹²⁷⁶

❖ 68 ❖ För¹²⁷⁷ 300 år sedan ha Finska innevånare bosatt sig i Kolari¹²⁷⁸ (De äro i d[en]na dag alla Smeder H[var]före?

*Kittiläboernes*¹²⁷⁹ härkomst – Ifrån Savolax kommo 2^{ne} bröder och bosatte sig en i *Jääskö* (Alakylä by)¹²⁸⁰, en i Ollila (nu Prästbord)¹²⁸¹, och en ifrån Storkyro¹²⁸² som bosatte sig i Kyrö by – 4de leden lefver nu i kittilä.¹²⁸³ Före d[en]na tid säges Lappar innehaft landet – Några få Lappar <bo> i Kittilä <laviasti> asunneet

❖ 50 ❖ adde¹²⁸⁴: 3

*Puukero*¹²⁸⁵, *Siepinkero*¹²⁸⁶, ¹²⁸⁷ *Palokero*¹²⁸⁸, ¹²⁸⁹ den största – Lappby – <-----> – Kolfors Keräsjarwi¹²⁹⁰ är ½ fjerded[els] lång ifrån Keräsjarwi wandrade wi en <-> öfwer fjällen längsefter en fjälldal, som skiljer kerästunturi ifrån Wuontistunturi¹²⁹¹

På södra sidan befann jag mig på perif[eri] af en cirkel; på norra likaså – Snö! ifrån fjället kommo wi rakt till stranden af Wuontisjärur<i>¹²⁹², ett litet träsk, som ej må förväxlas med ett Wuontis jauri högre upp¹²⁹³ – En¹²⁹⁴

Rautalammi in Savonia. Vahtola, J., 1991: 227–228. (TS)

1279 *Kittiläboernes* || *Kittiläboerne*. innewånare

1280 The Ranta-Jääskö and Mäki-Jääskö farm properties are still in Kittilä, in the village of Alakylä on the River Ounasjoki, N7471780 E409033 (N67°20'55" E24°52'59"). (TS)

1281 Castrén probably means Ollila farm in the village of Kaukonen, N7485951 E410814 (N67°28'34" E24°54'48"). When the vicars of Sodankylä visited Kittilä in the late 18th century they would stop at Kaukonen where a chapel was built in the 1770s. His wording, however, is not unambiguous, because a new church was built in Yli-Kittilä already in 1831. Kittilän seurakunnan historia: <http://www.kittilanseurakunta.fi/historiaa/>; Onnela 2006: 329. (TS)

1282 Fi. Isokyrö, situated at the River Kyrönjoki in Southern Ostrobothnia, N6994751 E262964 (N63°00'16" E22°19'2"). (TS)

1283 See also Onnela 1995: 149–150. (TS)

1284 The text is upside down beginning from the foot of the page.

1285 Castrén probably means Cape Puukeronniemi on Lake Vuontisjärvi in Muonio, N7551014 E370049 (N68°2'37" E23°53'4"). (TS)

1286 Sieppikero in Muonio, N7557061 E373156 (N68°5'57" E23°57'6"). (TS)

1287 *Siepinkero*, ~ *La<u>kkukero*, Himmelerik, *Orottama*, *Pyhäkero*, *Nu<--->ala* (Njobmel, hare) kero,

1288 *Palokero* in present-day Enontekiö, N7559518 E375258 (N68°7'20" E23°59'57"). (TS)

1289 *Palokero* || ~ , *Keräskero*, *Saiwokero*, *Wuontiskero* *Lumikero*, *Suvastunturi*,

1290 Lake Keräsjarvi in Muonio at N7561870 E373898 (N68°8'34" E23°57'50"). (TS)

- 1291 The valley between the Keräskero and Vuontiskero fells at N7561578 E376630 (N68°8'28" E24°1'47"). (TS)
- 1292 Lake Vuontisjärvi at N7562958 E379314 (N68°9'17" E24°5'34"). (TS)
- 1293 There are three different lakes with the name Vuontisjärvi in present-day Enontekiö and one in Muonio. Here Castrén probably means the one at the village of Vuontisjärvi, see p. 81. (TS)
- 1294 *En af [...]* || Wi foro öfve[r]
- 1295 *strand* || träsk
- 1296 *qvart* || h
- 1297 Yli-Kyrö at N7564661 E382411 (N68°10'17" E24°9'55"). (TS)
- 1298 *och* || ifrån
- 1299 *sades i Peldowuoma* || sades
- 1300 *Jatuli* || Jätt[e]
Jatuli means 'giant' in North Ostrobothnian folklore. Calamnius 1868: 197–198; Kirjastovirma: jättiläis- ja lappalaistarinoita: <http://www.kirjastovirma.fi/asutusjasotarinoita/2>. (TS)
- 1301 *klds* || liha
- 1302 Lihatonnttu.
- 1303 *mil* || ~ h
- 1304 Castrén probably planned to explain the route from it very beginning at the western border of Finland in Palojoensuu (Fi.)/Bálojohnjálbmi (SaaN), N7579696 E337960 (N68°17'3" E23°4'25"). (TS)
- 1305 The rest of the text is missing.
- 1306 *poika* || joki
- 1307 *hugger* || <sköt>
- 1308 Suomen kansan vanhat runot XII.1 No. 62–65 and 67 from Lapland and Northern Ostrobothnia, <http://www.skvr.fi>. (TS)
- 1309 Upper part of the mscr page.
Då [...] önskan || Hade det icke varit din uttryck[ta] önskan, att –
- 1310 *önskan* || <---->
- 1311 *lemna* || meddela

af karlarne kringrände träsket för att anskaffa båt ifrån motstående strand¹²⁹⁵ – Ännu wandrade wi en qvart¹²⁹⁶ mil och kommo till kyrö¹²⁹⁷ belägen 2 mil ifrån Sieppi –
49 <-> Pallaštunturi i n[ord] och s[yd] Wid lappkåtan hundar – Sieppi hör under Kittilä, Kyrö under Enontekis.

Kyrö by har sitt namn af en ifrån Peldo by och¹²⁹⁸ Kyrö gård inwandrad <-----> – Häri-från har den nuvarande ägarens faster flyttat till Kyrö i Enari och gifvit byn dess namn –

Om Stalo sades i Peldowuoma¹²⁹⁹, hvad jag förmodat, att stalo = Jatuli¹³⁰⁰ och k[al]-l[a]d[e]s¹³⁰¹ äfven Liha-tonntti¹³⁰² – Lappska trad[itioner] – Ifrån Kyrö efter Ounasjoki <3> mil¹³⁰³ – Ounaštunturi sågo wi nu från nordliga sidan, om v[enster] en half mil ifrån den; hade mest snö – Sedan efter Käkäläjoki 1 ½ mil och efter Peldojoki ½ mil till Peldowuoma – käkäläjoki tar sitt ursprung ifrån Peldå tunturi – likaså Peldojoki – De som färdas till Utsjoki efter Teno elf böra taga följande kurs: Palojoensuu¹³⁰⁴ –¹³⁰⁵

69 Wäin[ämöinen] k[al]l[a]s i runor, dem jag hört i Peldowuoma Pätosen poika¹³⁰⁶. Ex[emplaris] gr[atiae] i de sånger der han hugger¹³⁰⁷ sig i knäet –¹³⁰⁸

59 – Då¹³⁰⁹ jag nu skall enl[igt] ditt önskan¹³¹⁰ går att lemna¹³¹¹ dig n[å]gra torftiga upplysningar om¹³¹²

Om utsigterna för det kommande året i åtskilliga delar af Finnland – och Finska Lappmarken –¹³¹³

Gunstige¹³¹⁴ läsare! Denna (Utdrag ur en resandes dagbok –)

Öfwer-Torneå d[en] 26 Junii.¹³¹⁵

I Kittilä har man i¹³¹⁶ våras uppgräft häst<rat>, som under vintern dött af brist på hö –

[– –]

❖ 165 ❖ drucko¹³¹⁷ kaffe¹³¹⁸, metade, samlade insekter och traditioner. Durchman christnade ett barn och erhöll derföre en ost, hvilken han broderligen delat med oss. Ehrström såg på de sjuka och utdelade medikamenter, men hans praktik war icke så inbringande som Durchmans, hvarföre någon i sällskapet yttrade sig att ”tron frambringar (eller inbringar) de bästa frukter”

Hitintills hade det icke lyckats mig att erhålla några traditioner om Finnarnes inwandring till trakten af Torneå och Muonio-elf, men i Kihlangi erhöll jag fakta, som i afseende å detta ämne lemna följande resultat. Om det med full wisshet icke kan bestridas, att innewånarne wid Kemi och Torneå elf (eller rättare: i nuwarande¹³¹⁹ Kemi och Torneå Moderkyrko församlingar), så hafva inwandrat ifrån trakterna af hvita hafvet, så anser jag det likwäl för otvifwelaktigt att <bjarmi> vid Muonio elf icke tillkommit

1312 This is the beginning to a letter struck out by Castrén.

1313 Castrén also struck out also this title.

1314 *Gunstige* || <----> agne

1315 Castrén struck out this date.

1316 *i* || <---->

1317 The fragment from here to the words den <wilda> naturen is from KK Coll. 539.26.19 (Varia 1.19) p. 165–168. It is a draft of Castrén's letter to K.F. von Willebrand in July 1838 (see the volume of letters in this series). It consists of two manuscript sheets of ca. 19 x 24 cm.

1318 *kaffe* || ~ och

1319 *nuwarande* || K[emi]

- 1320 In the village of Juoksenki, farm of Filpus in Turtola, situated at N738356 E360202 (N66°32'22" E23°51'8"). Leinonen, H., 1958: 134. (TS)
- 1321 *Af[...] hörde jag* || 1. Från Kardinén || 2. ~ (?) Kardinén) fingo wi
- 1322 Above this word Castrén wrote: Kiexisvaara
- 1323 In Castrén's time, slash-and-burn cultivation was practised only in the inland regions of Finland. Vuorela 1975: 144 (map). (TS)
- 1324 Kuusamo is situated in the eastern part of Northern Ostrobothnia, at N7317588 E599806 (N65°57'49" E29°11'47"). (TS)

❖ 166

genom en allmän folkvandring utan genom colonisationer ifrån skilda orter och på skilda tider. Derigenom är förklarligt, huru man till och med i de närmast belägna byar stöter på folk med utseende och språk, som förråda skilda racer. Sålunda anmärkte jag på Toolanen Gästgifveri¹³²⁰ följande språkegenheter, som jag hvarken förr eller sednare erfarit: "Wenete pro wene, purete pro puree tulete pro tule" o. s. v. Af¹³²¹ de karlar, som stakade oss ifrån Kiexisvaara hörde jag, att en boda skulle finnas på Kardinén (?)¹³²² med Savolaxisk ❖ inscription, att Savolaxare och Lappar fordom bebott landet, men blifvit fördrifne af Nederbyggarna. Werkeligen finner man äfven vid Kardinén <--> stora svedjeländer – en odling, hvarpå landets nuvarande innewånare aldeles icke förstå sig.¹³²³ Efter Lapparne har man ända ifrån Karungi otaliga lemningar, och till största delen ugn-ställen. Men till landets nuvarande innewånare. Karlarne som skjutsade oss ifrån kolari hade ett mycket markeradt utseende. Jag drog mig straxt till minnes att någorstädes hafva funnit dylika physiognomier samt erinrade mig sluteligen, att de liknade Kuusamo-boers¹³²⁴. Sedermera har jag hört en tradition, enligt hvilken 3^{ne} smeder (kolare) kommit ifrån nedra landet, bosatt sig i Kolari (en i Kiexiswåra) och gifvit orten dess namn. Första inbyggare på Kihlangi torde varit en lycksökare. Han skall hafva bygt sig en stuga, som nyligen blifvit nedrifven och varit omkring 3 aln[ar] i quadrat, odlat ett litet stycke jord och inan kort begifvit sig till hafvet (= Ishafvet) under föregifvande, att brusningen af en närbelägen "niva" (liten fors) **stört** hans

167

nattro. – En tradition förmäler, att Muonioniska boerne härstamma från Muhos¹³²⁵. Men deras spr[åk] röjer det ej. Den är ganska lik kemi och Torneå Finska, men äger i stor mängd Lappska ord. Allt detta sammanlagdt bevisar, om annars traditioner bevisa någon ting, att innevånarne hitkommit från skilda orter. Att orten på olika tider blifvit befolkad är ett hi storiskt faktum, och behöfwer således icke några ytterligare bevis. – På färden ifrån Kihlangi gjorde wi bekantskap med myriader myggor, hvilka i anseende dertill att jag saknade handskar och flor, så oroade mig att jag nödgades smörja mig med bäckolja. Bäckoljan afhåller dem blott omkring en timmas tid, och emedan jag icke alltid kom att smörja mig i behörig tid, var jag till ansigte och händer aldeles uppsvullen wid¹³²⁶ min ankomst till Muonioniska. – I anseende till den revolutionära anda¹³²⁷, som råder hos dessa nordens talrika innewånare och deras Lappska styfsinhet, som karakteriserar dem, väckte en af skjutskarlarne fråga om deras ändamål. En annan afgaf derpå följande förklaring. ”De äro nyttiga för Lappen, likasom de äro hans trogne följeslagare, i thy att de sammanhålla renarne om sommaren, då hundarne icke kunna göra det. Saken är den, att Lappen, så ofta han vill hafva sina renar tillsamman, gör upp eld, och då renen märker röken, ilar den dit för att blifva qvitt sina besvärliga gäster.” Hvar har icke den ädla nyttighets principen sin användning? –

Landet blir allt mer och mer obebodt, så att ifrån Kihlangi¹³²⁸ till Muonioniska på en väg af 7 $\frac{1}{4}$ mil eller rättare till nedre Muonio by – 6 $\frac{1}{4}$ mil icke finnes en enda gård på¹³²⁹

1325 Muhos is also in Northern Ostrobothnia, at N7188305 E451936 (N64°48'57" E25°59'16"). (TS)

1326 wid || för[e]

1327 This is a reminiscence of the revolutionary events in France and Poland in 1830. Nenonen – Teerijoki 1998: 408, 822–823, 1055.

1328 Kihlangi || Kolari

1329 på Finska || och på Sv[enska]

- 1330 Castrén means Alkkula in Ylitornio.
 1331 *sammanhänger* || har sin grund i följande
 1332 *lyste [...] afstånd* || på mils afstånd lyste
 1333 *vid* || på
 1334 *mil, som* || mil kan

☞ 168

Finska sidan och på den Svenska endast tvenne. Uti den ena af dem togo wi nattqvarter, och blefvo rätt väl undfägnade, neml[igen] med fisk, som är en sälsynthet här i landet. Allt sedan vår afresa ifrån Alkala¹³³⁰ har det blott på 2^{ne} ställen lyckats oss att få fisk. Men wi hafwa gjort den anmärkning, att Svenska sidan är bättre försedd med matwaror än den Finska. Måhända ☞ är dock detta en tillfällighet, som *sammanhänger*¹³³¹ med Franska expeditionen, hvilken Pastor Laestadius skulle denna väg låtsa till Lappmarken. Han kom här ned, och har troligen warnat sina landsmän att wara väl försedde. Men Fransoserne hafva troligen färdats en annan väg – Annars få de <-> lång näsa – ty wi hafwa ätit upp det bästa och druckit kaffet.

30 Junii. Då wi i dag mot middagen nalkades Muonioniska, *lyste*¹³³² på mils afstånd emot oss hvita, snöbetäckta fjällar, wid hvilkas åsyn en af våra karlar, som förut ej warit här, med förbittring utropade: ”Ha! Tä[ä]llä meidän leipäwuoret loistaa”! och tillade efter en paus: ”Härfån våra 10åriga missväxter – Dessa orter borde ej bebos af menniskor, utan af Djeflar och Lappar.”

Jag har med flit ända hittills besparat en beskrifning af Lokalen. Jag lemnade dig wid våra Finska bergstoppar i Turtola, och är nu sjelf vid¹³³³ de Lappska fjällarne i Muonioniska. Afståndet oss emellan är stort till milen men ringa i så motto, att jag endast behöfver ledsaga dig en half mil, för att skaffa Dig en åskådning af det hela. På denna halfva mil,¹³³⁴ som jag äfven, om du så vill, kan förlänga till flere, färdas du först långsefter stranden af en

<--gt>, som på sina ställen är torr, men of-
 tast våt och bevuxen med små björkar och
 höga granar, bland h[vil]ka flere af ålder och
 sitt svaga underlag hviskande luta mot jor-
 den; – sedan finner du en ljungevuxen hed,
 der jemväl en tät granskog växer¹³³⁵. Lika-
 som af en tillfällighet förflyttas man nu då
 och då midt i den allra herrligaste natur. Ifrån
 så herrlig, *trollius*bevuxen äng sänder denna
 nordens yppersta blomma och häggen sina
 doftar, solen lyser i norr, på motsatta stran-
 den ser du en¹³³⁶ klippa, vinkelrätt störta sig
 i djupet¹³³⁷ och i spetsen af den¹³³⁸ står en
 renwaja med sin kalf, och blickar förskräckt
 omkring sig under det äfven¹³³⁹ hon vill nju-
 ta af den <wilda> naturen.¹³⁴⁰

❖ 3 ❖ *Enare*¹³⁴¹. I Peldowuoma war kornet ännu ej i
 ax d. 20 sås[om] fallet var i Enare hvarest
 några sått Walborgsdagen kälän hade natur-
 ligtvis legat i jorden ”mutta ei ole lapsi en-
 nenkään kylmettynyt äitin wattasa”.

Colonisationen i Enare: 3 Bröder Henrik, Tho-
 mas och Pehr kommo ifrån Storkyro (enl[igt]
 andra fr[ån] Turtola Kyrö) till Kittilä kyrö.
 Thomas och Pehr qvarstannade i Kittilä¹³⁴²
 Alakyrö¹³⁴³, men Henrik kom till Enare och
 var den första Finska inbyggare i Kyrö by.
 Henriks nästan hela egendom förstördes af
 wargar och björnar, så att några af hans barn
 måste flytta bort, somliga qvarstagnade och
 af de bortflyttade återvände somliga. H[an]s
 söner voro: Henrik, Michel, Johan, Pehr, Lars.
 Johan och Michel äro ännu wid lif. Döttrarna
 voro: Anna, Margreta, Brita, Caisa och Elsa –

- 1335 växer || ~, <samt>
 1336 en klippa || 1. nordens || 2. de fasta ||
 3. de älskade || 4. en klippa, som
 1337 djupet || ~, på afstånd höres brunsnin-
 gen af en sjudande forss
 1338 den || en klippa
 1339 äfven || <--->
 1340 The fragment from KK Coll.
 539.26.19 ends here.
 1341 KK Coll. 539.31.1 is continuing.
 1342 Kittilä Alakyrö || Kittilä
 1343 Present-day Raattama at N75°60'865
 E38°45'02 (N68°8'17" E24°13'11"). (TS)

- 1344 *att* || <-->
 1345 *Kyrko-Bok* || Communio[ns]
 1346 KA Inari parish records 1731–1790: 5
 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6112533>). (TS)
 1347 *Henriks* || s
 1348 *fadrens* || Lars
 1349 Sirkka, situated at N75°23'14.4" E40°7'53.3"
 (N67°48'30" E24°48'21"). (TS)
 1350 *nytt* || eget
 1351 ¼ mil || <--> [number]

Af Lars Henriks son, som flyttade till Norrige köpte Thomas Thomasson en egendom, som var i det skick, att Thomas bygde 5 rum utan att behöfva använda häst till att¹³⁴⁴ släpa stöckar

❖ 4 ❖ Alla öfriga i Kyrö bosatta familjer äro fr[ån] Kittilä, med undantag af Kyrkovärden, som är från Enontekis. Enl[igt] den älså Kyrko-Bok¹³⁴⁵ i Enare <öfver> 1749 finnes upptecknad *Henrik Michaelis Kyrö nat[us]* 1727, hustru Carin Henriks d[otte]r – Barn Anna, Margeta, Brita, son Michael född 1763 7/14¹³⁴⁶ *Henrik*, Henriks son – upptog ett nytt nybygge *Michel*, ännu vid lif, har på fadrens ¼.

Johan, d[it]o bor på fadrens 1/4

Peter upptog nytt nybygge –

Lars flyttade bort, och köpte Henriks¹³⁴⁷, fadrens¹³⁴⁸ ¼ –1

Dottern Maria gift md Magnus Magni fr[ån] Hetta! fick och ¼, som åter är delad i 3: 1/3 åt Peter Johannis Autio, 1/3 Matts 1/3 och Johan 1/3, alla Johan Autios söner.

Af deras söner har ingen upptagit nytt nybygge –

❖ 11 ❖ Ifrån Kittilä hafva dessutom inflyttat Johan Autio ifr[ån] Kittilä, Cirka¹³⁴⁹ by, och ❖ upptog nytt¹³⁵⁰ nybygge – Inflyttade för 26 år tillbaka –

Petter Jakobi Mettjärwi ifrån Kittilä, upptog nytt nybygge –

3 bröder Akujärvi hafva nybyggen och af dem 2 wid Akujärwi ¼ mil¹³⁵¹ landväg och 1 mil båtväg – Akujärwernas far var Lappe, mor Brita Henriks d[otte]r.

Lappar¹³⁵² med nybyggen: Morottaja, Aikio, John Matthiæ Lajetts.

Misswäxt-år jagade folk ifrån Kittilä¹³⁵³ till Enare, der lättheten att från Norrge få mjöl är g[an]ska stor – –

2^{ne} Sodankyläboer hafva¹³⁵⁴ ett nybygge vid Kamas å, Thule benämndt

5.

Gutbefinden hos Kyrö Thomas. Wälmågan i Enare större än i Peldowuoma – men bröd fanns icke. Med stor möda fingo wi på detta ställe 5 bröd, som för 4 karlar sk[ola] räcka i 4-5¹³⁵⁵ dygn –

Wanha talo. Under regnet ilade en¹³⁵⁶ qvinna oss ovetande, som hört, att wi har brist på bröd $\frac{3}{4}$ mil¹³⁵⁷ till kappeln för att der¹³⁵⁸ låta baka oss. När wi rodde förbi d[e]tta st[älle], stod en stor menighet församlad på backen i sina hel[g]dagskläder. Wi hvilade en stund på årorne och öfverlade om wi skulle stiga in. Wår följeslagares slägtskap med husbonden desiderade oss d[er]till, och när wi kommo till stranden, lupo emot oss och¹³⁵⁹ vadade i sjön män, qvinnor och barn för att välkomna oss. Stugan i ordning stäld – murad – granris –

Enare sjö skall vara m[yc]ket djup – Man berättar att en bonde för lång tid sedan sökt mäta det och nedfällt 260 famn[ar] tåg med en kittel i ändan utan att nå bottnet. Man förklarar d[e]tta så att en haltia drog tåget ned, och¹³⁶⁰ ej gaf det åter – Sjön är 12 mil lång – 8 bred – Wattnet stiger genom floders tillopp 1 famn –

1352 *Lappar med nybyggen* || Lappar

1353 *Kittilä till* || Kittilä, om

1354 *hafva* || ~ upptagit sig

1355 4-5 || 4 a 5

1356 *en [...]* ovetande || en qvinna

1357 $\frac{3}{4}$ mil || för att

1358 *der* || forma [förmå] st

1359 *och* || in

1360 *och* || ut

See also p. 330.

- 1361 *marken* || g<--->
 1362 *lager* || härb
 1363 *och* || Träd
 1364 *en lappby* || han
 1365 *färden* || båten
 1366 It seems that Castrén wrote a mark resembling \checkmark above the letter i.
 1367 Máttit Bálggesoaivi (SaaN)/Määd-dib Pälgisuáivi (SaaI) and Taaveeb Pälgisuáivi, the former at N7665440 E495229 (N69°5'58" E26°52'49") and the latter at N7667174 E492809 (N69°6'53" E26°49'9"). (TS)
 1368 Tuorpumapää (Fi.)/Tuárbumuáiváš (SaaN) at N7662724 E492453 (N69°4'30" E26°48'39"). (TS)
 1369 Muotkatunturit (Fi.)/Muotkeduod-darat (SaaN). (TS)

✠ 27 ✠ d[en] 28 [Juli] om morgonen kommo wi till den första Lapp-kåta – Jutua – Med ett perlband förmådde 2^{ne} flickor att sjunga, men de sjöngo ej Lappska, utan en Finsk psalm – efter ½ mils vandring e[fter]m[iddagen] kommo vi till Enare kyrka – gingo till fots 1 mil och kommo till en lappby ben[äm]nd Otho – Härifrån skulle vi öfver sjön Muddusjärwi (Isojärwi), men fiskaren v[ar] borta – Wägen var för lång och dålig att kringränna – Wi skickade på tillstyrkan af vår opas h[ono]m och vår dreng att tända en nuotio på en långt skjutande udde

Alla dörrar voro öppna och alla husgerådssaker kringspredda på marken¹³⁶¹ – yxor, grytor, nät, dessutom fisk, som torkades –

(*nb.* märkeligt att Lappen ej vill taga emot n[å]g[o]n ting för förtäring – det är icke sed i vårt land – <-----> m[yc]k[e]t välvilliga) –

(I skogen träffar man lager¹³⁶² af bark, som Lapparne skalat – och¹³⁶³ afskalade träd) –

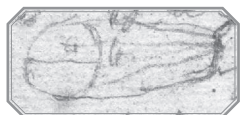
Vår väg wisare är aldeles osammanhängande – En nuotio behöfdes ej, emedan en¹³⁶⁴ lappby icke var l[ån]gt aflägsen –

Vi bäddade oss i en sa<-->, en bädd, som ej hade annat fel än att taket ej höll vatten – Kl[ockan] 4 kom vår Opas med båt. Vi rodde efter Muddusjärwi, drogo båten öfver ett litet näs och fortsatte färden¹³⁶⁵ efter den 2^{dra} afd[elningen] af Muddusjärwi – Fjällen på v[estra] sidan om sednare afd[elningen] voro: Polku-tunturit (Balges aiwe¹³⁶⁶)¹³⁶⁷ s[a]mt på längre afstånd Doorbim aiwe¹³⁶⁸ som är en afdeln[ing] af M<oa>tke aiwe¹³⁶⁹

❖ 28 ❖ kl[oockan] 7 kommo vi till Enare kyrkovård – Genast frambars nya¹³⁷⁰ renhudar, muddar, fårskinsfällar och ett lakan breddes deröfver – Derefter ett kärl med mjölk, betäckt med lock

(En Lappkåta har 6. afdeln[in]g[a]r¹³⁷¹ – I de vid dörren belägna nyttjas å¹³⁷² ena sidan wed, å andra skoplagg, kläder m. m., på högra sidan om eldstaden bor husbonden och h[an]s hustru, i dom det öfriga folket – i de bakre afd[elninga]r nyttjas kokkärl¹³⁷³

d[en] 29 [Juli] Gudstjenst hos kyrkovärden – Barn i wagga bl[ef] införde – En lappska waggan har följande utseende:

skråfvet

vaggan helt och hållet¹³⁷⁴ af trädrötter¹³⁷⁵, och helt och hållet öfverdraget med skinn¹³⁷⁶[.] skinnet¹³⁷⁷ är upphöjt öfver hufvudet genom tvenne i motsatt riktning löpande bågformiga pertor. Ifrån den ena af dem utgår 3 remar, som håller skinnet öfver hufvudet spänt¹³⁷⁸

(Lappen har en förargelig, h[ono]m karakteriserande sed, den att säga ”Jag wet visserligen icke” till nästan hvar fråga – Han vet icke hvad hans far och¹³⁷⁹ farfar hette och ❖ knapt nog hvad han sj[elf] heter. På 10 tal år känner han sin ålder – Han vet icke, huru m[ån]ga renar han har, huru m[yc]k[e]t fisk har fått – Detta

1370 nya || ren[hudar]

1371 Cf. Castrén's published description above where he lists nine distinct spaces. Itkonen, T.I., 1948 I: 196 Fig. 50 shows Saami dwellings with 5–9 spaces. (TS).

1372 å [...] skoplagg || wed, skoplagg

1373 kokkärl || ~ I Enare fångas mest sik, n[å]g[o]t taimen = tammukka, rautu, små sill – (Taimen har rödt, rautu hvitt kött – Taimen har brokig, rautu röd mage); <-----> gädda, abborre, lake –

1374 vaggan [...] hållet || Den är gjord

1375 According to Itkonen, T.I., 1948 I: 475–476 (see esp. Fig. 259) a Saami cradle *komsio* (*gietkka*) is made by carving a block of wood. See also Guttorm 2005. (TS)

1376 Castrén wrote the explanations of the drawing over this sentence up to here.

1377 skinnet || och ~

1378 spänt || ~ och är g[enom]

1379 och [...] || hett[e]

- 1380 According to Itkonen, T.I., 1948 I: 353 *rāha* means a women's waist-coat. Cf. also Castrén's explanation below. (TS)
- 1381 Itkonen, T.I., 1948 I: 357: the *vuolpu* used in Enontekiö, Inari and Synjel. (TS)
- 1382 *hakar* || ~ - I den n
- 1383 According to Itkonen, T.I., 1948 I: 355 *raddelijne* (SaaI) is a men's scarf, the ends of which form a bag for various small utensils. (TS)
- 1384 Itkonen, T.I., 1948 I: 361-363: belts (*boagán* [SaaN] or *čevdipoovij* [SaaI]). (TS)
- 1385 *bäras* || vid <->
- 1386 Cf. Castrén's description on p. 115, 117.
- 1387 *turk* || turkki
- 1388 *kläds* || <->

Jag vet icke synas ofta v[ara] en blott höflighet – – Lappen är ej stolt öfver sitt, men väl kär i sitt – Han blygs, när man talar med h[ono]m om hans oekonomi – Han tycks v[ara] sin egen skugga, lemning ifrån en forntid, som vill lefva förgäten och obegräten – Det är bl[ott] det ovanliga som intresserar den resande

Raha, Qvinnornas h[u]f[vud]st[ycke] – dragas på <-----> wallm[an]¹³⁸⁰

Matsu: karlars och qvinnors wallmans mecka

Walpu (läs vualpu) k[al]l[a]s qvinnornas vallmans mecka, om hon har skrynklor –¹³⁸¹

Peski = mudd; *kinnuspeski* då håret är afbar-kadt –

Turk = Turkki

Raddalin, fickor, som hos karlar och qvinnor hänga öfver bröstet fastfästade kring halsen med hakar¹³⁸² –¹³⁸³

Boaga Kantsh. (Powi Enare) är bälte.¹³⁸⁴

Sådana bäras¹³⁸⁵ af män och qvinnor och är full af förgyllda silfverspännen

*Lappars klädedrägt*¹³⁸⁶

I Enare.

Klädedräkten är hos karlar och qvinnor ungefär densamma. De nyttja ej skjortor, utan wanligen både sommar och winter en fårskinspels (*turk*¹³⁸⁷), och på den en *peski* eller kläds¹³⁸⁸ waippa, h[vil]ken om den bakom ryggen saknar skrynklor, sås[om] alltid är fallet med karlarnes och någon gång med qvinnornas k[al]l[a]s *Matsu*, och i det fall att skrynklor finnas *Walppu*. Wanl[igtvis]

nyttjas om sommaren antingen blott fårskinnspelsen, i fall det är kallt, eller blott matsu l. *walpu* i värme; och om vintern nyttjas på fårskinnspelsen <-----> – I¹³⁸⁹ regn nyttjas en *kinnuspeski*, bestående af i¹³⁹⁰ al barkade och väl smorda renskinn.

Raððelin äro lösa fickor, som brukas¹³⁹¹ af män och qvinnor hängande öfver bröstet och fastfästade kring halsen med hakar –

Män och qvinnor nyttja böxor vanl[igtvis] af skinn men äfven af kläde –¹³⁹²

7 *Poaga* Kautok[eino] (Powi Enare), bälte Sådana bäras af män och qvinnor och högtidsbälten äro fulla med förgyllda silfverspännen – Uti de, som bäras i hvardagsdag har jag märkt 1) en stor knif 2) nycklar 3) ett instrument af renhorn, h[var]med bark afskalas –

nb. Qvinnor ha längre mekkor än männen och i Enare hafva qvinnorna kragen särskilt, som är fast sydd vid ett lifst[ycke] och bäres än öfver, än under kjorteln s[a]mt k[al]l[a]s *Raha* – I Utsjoki är kragen fastsydd i mekkan –

Qvinnor bära äfven alltid mössa *kapper*¹³⁹³ som om sommar och vinter är lika – Männen som marmössor se Sjögren – Wintermössarne¹³⁹⁴

Män och qvinnor bruka om handlafwen en messingsked¹³⁹⁵ (*Væikke paddik*)¹³⁹⁶, troende att handen ej tröttnar på det ställe, der den finns.¹³⁹⁷

nb. I Utsjoki bruka ej männen, utan blott Qvinnorna fårskinspelsar – Männen nyttja

1389 *I regn* || <----->

1390 *i al* || 1. rensk[inn] || 2. <-->

1391 *brukas* || hos

1392 Itkonen, T.I., 1948 I: 355–356 does not mention trousers of skin. (TS)

1393 Gahpir.

1394 Different forms of headwear, see Itkonen, T.I., 1948 I: 363–369. (TS)

1395 *messingsked* || k

1396 The spoons used in Lapland were of the Medieval or Renaissance form with a large, round bowl and a short handle. Fjellström 1962: 179–194. See also Itkonen, T.I., 1948 I: 518, 526, 533. (TS)

1397 Artefacts of brass were considered to have magical properties among the Saami. Fjellström 1962: 197–198. (TS)

- 1398 This definition corresponds to the one given by T.I. Itkonen. (TS)
 1399 Upper part of the mscr page.
 1400 Middle part of the same mscr page.
 1401 *färskfisk* || *torrfisk*
 1402 Upper part of the mscr page.
 1403 *mekkan* || <-->

wallmans takki underst och peski på – När qvinnorna nyttja fårskinspels nyttjas vanl[igtvis] bl[ott] takki, i köld peski derpå. Raha brukas ej i Utsjoki, utan kragen är faåtsydd i mekka.¹³⁹⁸

☞ 30 ☞ Om renlappen har irrat werlden kring, så känner fiskar lappen föga utom sina notvarp.

☞ 39 ☞ I¹³⁹⁹ Utsjoki bruka bl[ott] qvinnorna fårskinnspelsar –
 I Utsjoki bruka männen wallmanstakkin underst och peski på –
Raha nyttjas ej i Utsjoki qvinnor utan kragen är faåtsydd i wallmansrocken –
 När qvinnorna i Utsjoki har fårskinnspels, nyttja de ibland takki och peski derpå men vanl[igtvis] bl[ott] takki –

Kämnenpeukalo –

när¹⁴⁰⁰ Ryssen för 1 våg mjöl tar 2 ½ våg färskfisk¹⁴⁰¹, tar Norrsken 5, och när Norrsken för 1 våg torr fisk ger 1 våg mjöl, ger Ryssen för D[it]o 1 våg och 8 f – .

nb. D[en]na handel äger rum med Finnen men Lappen prejas jemmerligen af brännvin med Ryssen få blott handlas i Rötånaden – Har
 ☞ 40 ☞ Lappen ej fisk till det ☞ belopp¹⁴⁰² <----> vid hvarje tillfälle consumerar brännvin, kläder köpmannen mekkan¹⁴⁰³ af honom – Samma händer på Enare marknadsplats –

Lappska barn äro hårda emot sina föräldrar –

Bränwinsförsälning¹⁴⁰⁴ i Enare –

Bränwinsförsälningen har hintintills varit Enareboers allt i allom – Af mjölet¹⁴⁰⁵ han genom fiske förtjent har han bränt bränwin – med bränwinet köpt renar (en oxen för kannan) – Med renarne har han åter handlat sig mjöl – för en renoxe 8–10 L \mathfrak{B} , och för en vasa 6–8 L \mathfrak{B} – Denna handel med renar emot brännvin¹⁴⁰⁶ sker med här om¹⁴⁰⁷ vintern bosatta Norrska Lappar – Mjölet köpes ifrån Norrige – Till d[en]na resa få de gratis renar af Norrskar 7–8 renar vägras aldrig – De lemnas för att köras upp – En¹⁴⁰⁸ Norrsk Lappe icke allenast lemnar sin ren åt en Enarens gratis, och då den bl[ir] utkörd, lemnar han en annan – Norrskarne gifva dem en stek för 1 sup¹⁴⁰⁹ – Vill en Enarens handla m[e]d dem, blifva de utan sup till taleman utkörd –¹⁴¹⁰ Ad nota Enarelappen smakar knapt bränvin – Att således bränvinet hitintills utgjort Enarensernas förnämsta <föda> är klart och att \mathfrak{B} Norrmännen så m[yc]k[e]t mindre borde utköras, som Finnarne om sommaren beg[a]gna sig af deras betesmarker – Och hvad gör Enarensen med sina renbeten? –

\mathfrak{B} 31

Men frågan bl[ir] huru kan Enarensen hjälpa sig fram brännvin och renbeten förutan – Skall man återföra dem till det förra nomadiska lifvet? – till en lägre kultursgrad! Detta är ock omöjligt, då Enarens[erna] hafva fasta bostäderna – Orimligt få han fisk<a> öfver hösten – Ängsbeten äro dåliga – kunna ej rödjas, ty de vexas bl[ott] 1 år –

Åkerbruk –¹⁴¹¹

Fl[ere] hafva upphört att så

1404 Cf. p. 221–222.

1405 *mjölet* || s[itt?]

1406 *brännvin* || Norrskar

1407 *om* || bo[satta]

1408 *En* [...] || Här

1409 *sup* || ~ – med ett

1410 *utkörd* – || ~ Att således brännvin

1411 *Åkerbruk* – || ~ När, hos de rikaste

- 1412 *Vandraren* || När man hos Enare
la[ppen]
- 1413 *väggarna* || <----->
- 1414 *En [...]* kske || Frågar man honom
- 1415 *mil sjöledes* || mil
- 1416 *mil fotväg* || mil
- 1417 *Lappen* || en
- 1418 *till* || öfver
- 1419 *närmaste* || Klockars
- 1420 *lättade* || gjor[de]
- 1421 The word disappears in the middle
fold of the pages.
- 1422 This page belongs most probably
here.
- 1423 *röjde* || 1. märk[te] || 2. yp[pade?] || 3.
vis[ade]

nb. Enare-Lappen köper sitt brännwin af Fin-
nen –

Vandraren¹⁴¹² träder

I Enare lappens kåta skall han oaktadt dennes
omtanke finna barkskifvor radade kring väg-
garna¹⁴¹³ – En¹⁴¹⁴ okunnig frågar k[an]ske
hvertill tjenar detta? <Burost> <-----> <----->
<räkna>, svarar Lappen, <-----> <en> <----->
och äter m[e]d god appetit –

❖ 32 ❖ *Ad notam* – Vildrensfänge är en tillfällig nä-
ringsgren och numera fisket äfven –

Bränvinsbr[ännin]gen och försäl[n]in]gen ex-
isterar ingenstädes i mindre grad än Enare –

Ifr[ån] Kyrkovärden tillryggalade vi 2 knappa
mil¹⁴¹⁵ sjöledes till E<-----> <-----> <-----> <--->
en Sodankylä bonde d[eri]fr[ån] fyra mil¹⁴¹⁶
fotväg till Lappen¹⁴¹⁷ Päders kåta[.] På d[en]-
na väg må den resande bida ett ögonblick på
Turun harju och betr[akta] uts[igtet] åt <----->
fjäll[,] från Päder 2 mil sjöväg och 2 knappa
mil fotväg – till¹⁴¹⁸ närma[ste]¹⁴¹⁹ kåta –

d[en] 30 [Juli] hade vi idel mossor att gå på –
De 2 sista milen förlängde vår opas genom
sin okunnighet om vägen dubbelt – En orim-
ligt kall wäderlek lättade¹⁴²⁰ <----->¹⁴²¹

❖ 37 ❖ ligheterna.¹⁴²² Då vi redan trodde oss hafva
öfvervunnit dem och kommo till stränderna
af den insjö, hvarest en fiskare läger skulle
finnas röjde¹⁴²³ vår opas att han var i
fullkomlig okunnighet de<---->. Nästan på

måfå gåfvo vi oss att wandra långsefter¹⁴²⁴ insjöns stränder, jag för min del fast öfvertygad derom, att vår direction var oriktig – <Under> dessa bekymmer öfverfölls vi af ett svårt regn, som snart nog öfverföll oss – Ett ögonblick vacklade modet hos mig – Wi hade wandrat öfver 1 dygn – 9 mil – och endast njutit n[å]gra ögonblicks orolig¹⁴²⁵ hvila – Vi voro sål[edes] aldeles uttröttade och befunno¹⁴²⁶ oss nu på en massa, der ej en torr¹⁴²⁷ tufva ❖ fanns, der ett träd ej kunde lemna oss skygd eller en stockeld¹⁴²⁸ upptändas; – kalla vindar isade bloden – Emot förmodan kommo vi rätt – Vi tänkte stiga in i kåtan – det enda <--> rum på d[e]tta st[älle] – Men när vi skulle öppna dörren framträdde en bedröfvad man, med en¹⁴²⁹ djup sorg målad ansigtet – Han yttrade den, trädde tillbaka, och drog dörren igen – Wi voro nästan i s[am]ma belägenhet – En <båt> och nuotio – det dödfödda barnet – R<---> sökte tydliggöra g[enom] att sätta fingret i mun – såsom osäkerhet –¹⁴³⁰

❖ 38

Huru länge har du bott här? Jag vet wisseligen [icke], men d[e]tta år är det nionde

En Lapps sklikkišta

Lapparne – män och qvinnor – bruka om handlafven en messingsked (Vaeihke paddik) troende, att handen ej tröttnar på d[e]tta ställe

Lapparne, i s[ynner]het fjäll lapparne gräfva silfver i jorden –

❖ 42 ❖ Ijo¹⁴³¹ Prostinnan är cousin åt en¹⁴³² käring, som jag träffade i Enare uti en fiskar-stuga

- 1424 *långsefter* || 1. wid || 2. lan [långsefter] || 3. up[p]
 1425 *orolig hvila* || hvila
 1426 *befunno* || befunnos
 1427 *torr tufva* || tufva
 1428 *stockeld* || eld
 1429 *en* || s[org]
 1430 After this, Castrén with his companions arrived at the church of Utsjoki. Cf. the travel report p. 132. (TS)
 1431 Castrén added this note in the upper edge of the page. Cf. p. 127. (TS)
 1432 *en käring* || h[en]ne

- 1433 Middle part of the mscr page. According to Castrén's travel report this event belongs to this phase of the journey. See p. 128.
- 1434 Referring either to Högman's property on the way back from Utsjoki to Inari (see later) or events at the church of Inari after the visit to Utsjoki on 12 August. Because the words 'järvessä on juomaa' refer to the route from Inari to Utsjoki (see p. 128), it can be concluded that Castrén did not write all his notes immediately but later in random order. (TS)
- 1435 *Fiskare Lappar* || sina
- 1436 *hade* || stod
- 1437 *sås.* || p[å]
- 1438 *hörde* || funno
- 1439 Säytsjärvi (Fi.), Seavžejávri (SaaN), Sevžjävri (SaaI), N7695804 E510451 (N69°22'17" E27°15'57"). (TS)
- 1440 *förmådde* || voro
- 1441 *hvarpå* || som
- 1442 These words suggest the likelihood that this page refers to the route from Inari to Utsjoki, assuming that Castrén did not combine the words of two different persons in the statement of one man (Aikio) in his published report (cf. p. 129). On the other hand in such a case, this text would belong in the middle of mscr p. 32, which cannot be considered probable. (TS)

❖ 40 ❖ Päder¹⁴³³ – På min anhållan att få dricka fick jag anvisning på träsket – "Järvessä on juomaa" – Lushistorien¹⁴³⁴ – Att afk[1]äda sig i en kall nordanköld är ohyggligt –

[– –]

❖ 51 ❖ vid en björkstam – Vår Opas, som emot Fiskare¹⁴³⁵ Lappar iaktog en så sträng rätts känsla, att han icke en g[ån]g ville oss tillåta att göra upp eld på deras kenta, än mindre att beg[a]gna n[å]g[o]n förhanden warande stubbe, hade¹⁴³⁶, sås[om]¹⁴³⁷ vi hörde¹⁴³⁸ på återresan, stulit <bort> en m[än]gd horn, som sålunda <bl[ifvit]> efterlemnade –

Wid Schäutsjaur¹⁴³⁹ besvarades vårt rop efter en förut öfverenskommen båt utaf en barnstämma. Wi förmådde¹⁴⁴⁰ i början icke urskilja ett ord af det han sade; – men hans wana wid d[e]tta yrke war beundransvärd – Han talte med sin spåda röst en oändlig m[än]gd meningar, men förstod att antaga en djup bas wid sådana ord, hvarpå¹⁴⁴¹ <mešta> eftertryck hvilade – I dessa ord drog han ut hvar stafvelse – V – – – (vene) – – – – <-----> goadest

En Lappes yttrande om hans behof – Wi behöfva icke mer än myggen¹⁴⁴² – Wärme, köld, mat, allt är likgiltigt –

Lapparne äro snabbfotade – Ogina att svara – Det dystra fjället – Aikio släkten härst[ammar] fr[ån] Finnar – Hastigh[eten] att färdas, när man bestält båt<ar> <Mera> en gosse vedergäller mig – <'Cih'> stuurra muorjek –

[– –]

12 Enare Lappen. Hans kåta – sommarstuga – bodor på trädpelare, för att skydda dem mot odjur – bekläder sin kåta med torf – <-->¹⁴⁴³ <--> <regel> har 9 afdelningar hvarje kåta – Enare lappen står¹⁴⁴⁴ på öfvergångs punkten fr[ån] Nomad till bosatt¹⁴⁴⁵. Winterstugor i barkstugor¹⁴⁴⁶ – kor och får – högst¹⁴⁴⁷ få odla jord¹⁴⁴⁸ – Få renar, emedan wargen i brist på vård förtärt de flesta – Fiska (sås[om] Bönderna) i Ishafvet ifrån Mariæ till Johannis – säljer fisken åt Ryssen, och köper mjöl från Norrsken, som om vintern transporteras till Enare. M[ån]ga fattiga Lappar hafva sin stora fördel af dessa transporter – Efter Johannis fiska E[nare] Lappen i Enare träsk, och får (hvilka fisk se på s. st.). Om hösten flytta de i sina granskogar – för att få bark, den de inblanda i all mat. I år har förtjensten¹⁴⁴⁹ i Norrige¹⁴⁵⁰ v[arit] dålig emedan de för 12 L^ƒ fisk bl[ott] fått 2 L^ƒ mjöl – och en ka[–] ¹⁴⁵¹ har per medium fått¹⁴⁵² 3–4 (waja (6–8 L^ƒ fisk –

Enare Lappar äro af flere slag:

- 17 1) fjällappar¹⁴⁵³ 1)¹⁴⁵⁴ med¹⁴⁵⁵ kåtor åt¹⁴⁵⁶ Ryska Lappmarken, [–] ¹⁴⁵⁷ som draga sig ofta ända till trakterna af Kola och uppehålla sig wanl[igen] i Ryska¹⁴⁵⁸ fjällen.
2)¹⁴⁵⁹ med boningsrum¹⁴⁶⁰ – låta sina få renar springa lösa om sommaren

nb. 6 Enare Lappfamiljer i Kola – Kejsarl[iga] Ukasen.¹⁴⁶¹ Utan religionslärare Utsjoki fjällappar äro 16 familjer. Enare Lappens ren betar hemma <är> af ett starkt slag –

nb. Enare Lapparne stiga till 6–700, Utsjoki till 400 –

1443 <--> [...] kåta || 9 afdelningar i hvarje kåta

1444 står || har

1445 bosatt || <-->

1446 bark-/stugor

1447 högst [...] jord || odla ej jord

1448 The Saami of Southern Lapland began to keep cattle and sheep already in the 17th century, but this was not common among the Saami population of Inari until the 1840s. Itkonen, T.I., 1948 II: 183–184. (TS)

1449 förtjensten || fisk[en]

1450 Norrige || En[are]

1451 Disappears in the middle fold of the pages.

1452 fått || förtjen[t]

1453 fjällappar || med kåtor som flytta

1454 1) || 2)

1455 med [...] || som flytta b med sina renar till Norrige om vintern.

1456 åt || på

1457 Disappears in the middle fold of the pages.

1458 Ryska || i trakterna af ~

1459 2) || 3)

1460 boningsrum || ka [kåtor]

1461 An imperial decree of 1836 ordered that these families should either become subjects of Russia instead of the Grand Duchy of Finland or remain in Inari. The last ones did not leave Inari until after 1875. Itkonen, T.I., 1948 I: 125–126. (TS)

- 1462 *Sodankylä* || Lappar
 1463 *bon* || Lappen
 1464 *tager dock* || gör ändock
 1465 *sårande* || <->

nb. Norrska Lappen betar Enare Lappens renbeten

Sodankylä¹⁴⁶², Enare och Utsjoki lappar fiska i Norrige uti Fälles distrikt –

De vackraste ängar jag sett finnas i Enare – gödas väl – Också är smöret den enda exportwara föres till Norska fjorderna i slutet af November och utbytes emot mjöl – Likv[äl] ha få mer än 10 mjölkande kor –

❖ 43 ❖ När Lappen fått anledning att genom ett halft ord misstro en m[enni]ska, får han aldrig mera förtroende till h[ono]m. Vår opas, en utm[ärkt] redlig man kom att skryta öfver sin bössa för en Lappe – Lappen som var en stor skytt ville göra sig till ägare af dens[amma] och gjorde sig möda att färdas 7 mil för att handla den – Men nu råkade bössan hafva ett mindre hål än mannen föregifvit – Ehuru man md s[am]ma bössa skott till måls på 162 fots afst[ån]d wille han dock icke ingå handel med h[ono]m, sås[om] han sjelf sade, för att karlen ljugit om hålet –

❖ 9 ❖ Enare bon¹⁴⁶³ taxerar för ingen ting, knapt nog för skjutsen men tager¹⁴⁶⁴ dock gerna emot, så m[yc]k[e]t man ger h[ono]m –

Lappen tager aldrig emot någon ting för maten man förtär – Sjelfva anbudet wore ett sårande¹⁴⁶⁵ af Lappens gästfrihet, så framt främlingen ej skulle ursäktas med uttr[ycket] D[e]tta är ej sed i vårt land.

Qvinnorna i Enare synas till det mesta v[ara] af Lappsk härkomst –

*Petäjä, burist rokka – buoremus*¹⁴⁶⁶

Enare Lappen förstår Finskan wida bättre, än Svenska Lappskan – Ja! Blott några få lärda förstå sistn[ämnda] språk –

Fåren mjölkas af Enare Lapparne och äro så tama att de vilja äta upp vägkosten af den resande –

Fattig-Skol och Arbetshusinrättning –

Fonden erhålles af vaccinatorslön 50 Rub[el] silfver, af Fiskare i Norrska¹⁴⁶⁷ fjorderna omkr[ing] 100 Rb. silfver och af Norrskar, hvars¹⁴⁶⁸ renar afbeta Finska betesmarker omkring 100 – <---->der <emot> Arbetshuset Lappar antaga sig de fattiga som <-----> arbeta, 2) Orklösa antages af¹⁴⁶⁹

[– –]

❖ 1 ❖ En¹⁴⁷⁰ wigtig källa till Enareboernes¹⁴⁷¹, besynnerligen Finnars näringsfång¹⁴⁷², har varit brännwin och hittills¹⁴⁷³ gällande förhållanden [till] Norrska Lappar:

Af det¹⁴⁷⁴ mjöl, Fiskaren i Norrige g[enom] byte erhållit, har han bränt brännvin – och med bränwinet 1) köpt renar¹⁴⁷⁵ af Norrska Lappar – vanl[igtvis] erhållit 1 oxe för kannan – Med renarne har han åter ifrån Norrige skaffat sig mjöl – för en renoxe 8–10 L⁷ s[a]mt för en vaja 6–8. Till mjöltransporten¹⁴⁷⁶ få de renar af de Norrska Lapparne mot vilkor att inköra dem utan ans[enlig] betalning – 3) Bränvinet är den bästa taleman

1466 Castrén has written the word *buoremus* above *burist rokka*.

1467 *Norrska* || Finnlan[d]

1468 *hvars* || st

1469 The rest of the text is missing.

1470 Cf. p. 215.

1471 *Enareboernes* || Innewånar[nes]

1472 *näringsfång* || 1. bränwins || 2. bränvins

1473 *hittills* || si

1474 *det* || den

1475 *renar* [...] *Lappar* || renar

1476 *mjöltransporten* || tr[ansporten]

- 1477 *Norrsk<e> Lapp.* || Norr<---->
 1478 *är* || d<----> ~
 1479 *ringa* || wäsen[dtlig]
 1480 Swedish currency was valid in Finland until 1840. Nenonen – Teerijoki 1998: 415. (TS)

i all handel och för den fås när som hellst en renstek – Utan sup blir man i handel afwißt – Norrsk<e> Lapp[ar]¹⁴⁷⁷ synas alltså v[ara] till stor nytta för Finnarne – men de uppäta deras renbeten – Finn[arne] utöfva repressalier om sommaren. Sjelfva tror Enarens[erne], att de ej kunna lefva Norrskar och brännvin förutan – Dåliga ängsbeten är¹⁴⁷⁸

[– –]

och Enare Lappen köper brännwin af Finnarne

❖ 44 ❖ NB

man frågar, huru kan Fiskare lappen komma sig till bränwin[.] Få, nybyggarne oberäkade, hafva tillgång till pannor, rum m. m. De lemna åt n[å]g[o]n ex professo brännvinsbrännare några pud mjöl, få för 2 L^W mjöl blott 1 kanna brännvin, ehuru 1 L^W mjöl redan renderar 5 halfstop brännvin – Jag känner en nybyggare, som nästan ute slutande lifnärt sig m[e]d d[e]tta yrke –

❖ 13 ❖ Renbetet emellan Utsjoki och Enare är helt och hållet förtärdt – Norrska Lapparne bosätta sig således nu i närheten af Enare. En ringa¹⁴⁷⁹ näringsgren är fårafvel. Dock finnas dem (Thomas [Kyrö]) som haft öfver 100 får, men emedan vargar på en gång förstört 60 st[ycken], har d[e]tta antal nu betydligt förminska[t]s och belöper sig för det närvarande till n[å]g[o]t öfver 60. Fårull på Enare marknad kostar 16–24 <R[iksdale]r> – goda fårskinn betalas högst med 1 R[<ik>sd[ale]r]>¹⁴⁸⁰

Enare Lappar äro af 2 slag: Fiskare- och Skogslappar. De förra äga inga renar, Skogslapparne äga renar ifrån 10 till 200, dem de sommar och winter beta på Finska sidan om Riksgränsen – Båda slagen idka fiske dels i Norrska fjordarne, dels i Enare träsk –

(nb. I hafvet fiska somliga hela sommaren igenom – Om¹⁴⁸¹ våren fångas torsk med krok – om hösten *Saihu*¹⁴⁸² med nät och not. Bönder¹⁴⁸³ ha berättat mig, att de i ett hvarv fått <9> båtar fulla af d[e]tta slag¹⁴⁸⁴ – Om hösten fångas äfven Pallas, hvaraf några skola väga 10 våg) – Rötmanstiden idkas¹⁴⁸⁵ Frihandel af Ryssar och Handl[ande] fr[ån] sydliga orter i 6 weckors tid. På annan tid tilllåta Norrskarne Fiskarne¹⁴⁸⁶ ej att idka handel med andra – De taga 10de 1487 af dem – **Quo jure?**¹⁴⁸⁸

När Ryssen för 1 våg mjöl tager 2 ½ våg färsk fisk, tager Norsken 5; – och när Norsken för 1 våg torr fisk betalat 1 våg mjöl, har Ryssen gifvit 1 våg och 8 M. Så handlas med Finnar, men Lappar prejas jemmerligen genom brännvin. Ofta skall köpmannen kläda jackan af en¹⁴⁸⁹ fattig Lappe, som supit mera än han förmår betala vid d[e]tta tillf[älle].

(nb. Det tionde Norrska köpmän uppbära, tillfaller Presterne i Norrige¹⁴⁹⁰ – hvarföre ej i Finland – ½, der Fiskarne bo)

Fiskeriet bedrifves så, att en vid hafvet bosatt Fiskare, som har båt och redskap, tager 2^{ne} karlar till sig, delar fångsten i fyra delar – en för sig, en för båten och redskapen s[a]mt 2 för sina medfiskare

- 1481 *Om våren* || Mot hösten
 1482 Above: Sai<æ>?
 1483 *Bönder* || 1. S || 2. <--> || 3. Man
 1484 *slag* || slag)
 1485 *idkas* || f[rihandel?]
 1486 *Fiskarne* || dem
 1487 [= tionde]
 1488 [...] *jure?* || ~ Det heter väl, att de som

See also Itkonen, T.I., 1948 I: 542. Most probably the taxes can be derived from the time when Lapland was taxed by both Sweden and Denmark, i.e. before 1751. (TS)

- 1489 *en [...]* *Lappe* || den fattig[a] Lappen
 1490 *Norrige* || Norrige)

- 1491 *besynnerligen* || h
- 1492 Castrén uses partly Finnish and partly Swedish names for the fishes. Taimen or tammukka (Fi.) = brown trout (*Salmo trutta*). Rautu or nierä (Fi.) = arctic char (*Salvelinus alpinus*). Gädda (Swe.) = pike (*Esox lucius*). Abbor[r]e (Swe.) = perch (*Percu fluviatilis*). Lake (Swe.) = Burbot (*Lota lota*). All these were of considerable economic significance in Finland. It is not clear what Castrén meant with “small herring”. Luontoportti: <http://www.luontoportti.com/suomi/en/kalat/brown-trout>; <http://www.luontoportti.com/suomi/en/kalat/arctic-char>; <http://www.luontoportti.com/suomi/en/kalat/pike>; <http://www.luontoportti.com/suomi/en/kalat/perch>; <http://www.luontoportti.com/suomi/en/kalat/burbot>. (TS)
- 1493 Reisivuono is the Finnish name for Bugøyfjorden in Northern Norway, N7815913 E1046962 (N69°52'5" E29°21'15"). (TS)
- 1494 Näätämövuono (Fi.)/Neidenfjorden (No.) N7799644 E1057439 (N69°42'17" E29°31'7"). (TS)
- 1495 *lämpligt* || <->
- 1496 *bränsle* || träd
- 1497 Upper part of the mscr page. Isbergen possibly meaning Spitsbergen (Svalbard).
- 1498 Vardø (No.)/Vuoreija (Fi.)/Vårggát (SaaN)/Vuorea (Kven) is a harbour in northern Norway at N7886993 E1097801 (N70°22'14" E31°6'34"). (TS)
- 1499 2^{ne} *Norrmän* || Skaale (en <Fors----->)

❖ 15 ❖ Den mesta fisk torrkas, alls ingen saltas, ut<an> en del säljes färsk åt Ryssar under röt månaden, annars åt Norrmän

Äfven de Lappar som fiska i Enare, torrka större delen af sin fisk – besynnerligen¹⁴⁹¹ småfisk – De stora ätas genast och resten saltas vanligen –

I Enare fångas *sik*, *taimen* = tammukka (med rödt kött, brokig under magen) *rautu*, med (hvitt kött, röd mage), och *sill* s[a]mt n[å]g[o]t gädda, abbore och lake –¹⁴⁹²

(M[ån]ga Enare Lappar hafva kor och får) –

Wildrenen har en besynnerlig instinkt i walet af lägerst[älle]. Den lägrar sig på de högsta tiewa på en mossa och wänder hufvudet med vinden – Ty med sitt fina wäderkorn känner den väl om någon kommer bakifrån; framåt ser den åter de kommande –

I Reisi Wuono¹⁴⁹³ besynnerligen och äfven Näätämä Wuono¹⁴⁹⁴ wore ett lämpligt¹⁴⁹⁵ hamnst[älle] – Reisi Wuono är lämpligare, emedan vägen dit är kortare, mossan bättre och bränsle¹⁴⁹⁶ finnes. Detta motsades af Kyröboerne. Till Näätämä kommer man m[e]d fartyg bättre –

❖ 10 ❖

*Isbergsfarnen*¹⁴⁹⁷ –

För 2 år sedan afseglade ifrån Wardö¹⁴⁹⁸ ett Norrskt fartyg under Kapten Brunn – Ankomna till närheten af Isbergen lade en båt ut ifrån fartyget hvars besättning utgjordes af 2^{ne} Normän¹⁴⁹⁹, en af börd vid namn Skale, 2^{ne} Finnar och en Lappe –

❖ 2 ❖ En af Lapparnes närings grenar är äfven wildrensfångst – dels med skjutgewär – fordras m[yc]ken skicklighet och försigt[ig]h[et]. De wigtigaste reglorna d[er]vid äro: Hunden sporrar opp renen men får ej skälla – Renen förföljes under wind i ans[eende] till ofantligt skarpa väderkorn (nb. Efter skottet springer wildren[en] jorden 4–5 mil. Den sker besynnerligen om hösten brunsttiden ifrån Korsmässan till Allahelgonetiden s[a]mt om wären, ifrån Mars så länge snön finnes på marken – nb. Hunden uppdrifver renen 2 mil. Den och körrenen¹⁵⁰⁰ lemnas i de trakter der man af hundens vädring finner att renen¹⁵⁰¹ är i närheten – Snarfångsten sker på s[am]ma tid – Man gör ett gärde omkr[ing] $\frac{1}{2}$ mil¹⁵⁰² långt, lemnar här och der några öppningar, sätter deri en stor snara och midt i snaran ett kors, så att ohornade¹⁵⁰³ äfven må fastna deri. Många fånga t. o. m. 30–40¹⁵⁰⁴ renar under en wildrenstid – Fjällapparne bry¹⁵⁰⁵ sig ej om detta yrke.

❖ 18 ❖ Af sitt sommarfiske hafva Lapparne obetydliga besparingar för vintern, men de fiska då med juomuks<-->: När isen börjar bära, så gör¹⁵⁰⁶ man flere¹⁵⁰⁷ rundte hål af 1–1 $\frac{1}{4}$ ¹⁵⁰⁸ aln i¹⁵⁰⁹ diam[ether] (om¹⁵¹⁰ isen tunn, göres hålet mindre), i ett hål sticker man ett¹⁵¹¹ träd ända i bottnet, och¹⁵¹² nätet fästes deri, med ett annat långt träd ('cuolggu^o) leder man tåg ifrån ena hålet till det andra intill det sista. – Sedan man fått tågändan dit, drages nätet d[er]med ifrån första hålet till det sista. På lågt watten sättes nätet äfven fast i ett till botten stucket träd. Men man fiskar gerna i djupt¹⁵¹³ watten, sättes först ett träd tvert öfver <wa>ket. Derwid fästes ett träd medelst

- 1500 körrenen || ren[en]
 1501 renen || den
 1502 $\frac{1}{2}$ mil || 1 mil
 1503 ohornade || horn[ade]
 1504 t. o. m. 30–40 || 30–40
 1505 bry [...] om || odla ej
 1506 gör || st
 1507 flere [...] hål || ett hål
 1508 1–1 $\frac{1}{4}$ || 1 a 1 $\frac{1}{4}$
 1509 i || <-->
 1510 om || h[vil]ket b
 1511 ett || an [ända]
 1512 och nätet [...] || (uti ett d[eri]fr[ån]
 3–4 famn[ar] belget hål sätter man
 ett annat i botten – Deri sätter bin-
 der man ett smalt tåg
 1513 djupt || grundt

- 1514 Lower part of the mscr page.
 1515 *fruser fast* || fastnad i ise[n]
 1516 *trädet* || <-->
 1517 The rest is missing.
 1518 *Kateketens* || Allt
 1519 Growing potatoes became common in Inari and Utsjoki in the 1850s. Turnips were also cultivated. Itkonen, T.I., 1948 I: 294, II: 193. (TS)
 1520 *Enare* || Iwa[lo]
 1521 *och* || <-->

❖ 1

en deri befintelig krok bildad af n[å]g[o]n
 qvißt h[vil]k[e]t träd ❖ förlänges¹⁵¹⁴ g[enom]
 tåg – m[yc]k[e]t lågt vatten duger ej emedan
 nätet lätt fruser¹⁵¹⁵ fast

I m[yc]k[e]t djupt vatten fås ej heller juomus
 trädet¹⁵¹⁶ ej räcker till

Stenigt vatten undvikes – Juoņas – Juomus¹⁵¹⁷

❖ 35 ❖

(Min karl skrattar ännu åt mitt infall att <---->
 mitt fall vid <Portiset> ej differerte (<fann>
 emellan min näsa och en klipp-spets –)

Nedför Ot<i>joki färdas man huru? 3 fors-
 sar – Båt från Högmans –)

Det grå gräset = mossan – Lessingsröda gräs –

Den projekterade färden till Tam<----> Infor-
 matorer – <Allt> <kan> <vara> svart – Kateke-
 tens¹⁵¹⁸ ämbets[-]pligter; betalningen – kyrko-
 värdens välsignelser – <----> Pastor – kyrko-
 herdens ängskötsel – <Spenat> Rediser – kol-
 rötter – <---->sallad – ej ärter <---->¹⁵¹⁹ –

❖ 36

Fiskarlapparne i Utsjoki äro m[yc]k[e]t fatti-
 ga, <----> ❖ medan fjällapparne uppehållit sig
 närmare Enare på de sednare åren.

(nb. Aftonen före vår ankomst till Enare¹⁵²⁰ –
 kringränningen och¹⁵²¹ vandringen på <sal-
 gar> – Foten widrör ej marken – Vägen måste
 först banas – Genomwåta – beslöto att ej sof-
 va – Sömmen i bötes-regnet – Första stugan –)

Fjällbäckar i m[än]gd wid Utsjoki –

(Gudstjensten i Utsjoki) –

Enare Lapparne (Fiskar L[appar]) tåla ej att de k[al]l[a]s Lappar – Sig k[al]la de inarilaiset och FjellLapparne benämna de Lappar –

42 Einari¹⁵²² Anders är ett mestare af Sjögren. Mannen är ifr[ån] Norrige och har alldrig bott knapt nog varit i Enare. Utsjoki FiskareLappar k[al]la Fjälllapparne Lappalaiset – Lapparne <--> flere¹⁵²³ sommarställen, och då de flytta från ett till ett annat lemnas allt för wäder och wind – Till och med Fjällappar lemnar n[å]g[o]n g[ån]g sina renar¹⁵²⁴

78

Läksiäiset¹⁵²⁵ –

firas en, 2 och 3 veckor efter wigningen, som sker i kyrkan – Under tiden syr bruden utstyrsel åt sig sjelf och gåfvor åt sina nya släktingar – Läksiäiset fort[ar] i fl[ere] dygn¹⁵²⁶, allt efter omständigh[eterna] – De börjas sål[unda], att då talmannen och bruden träder in; talmannen g[enom]¹⁵²⁷ ett handslag med brudens målsman bekräftar kontraktet (nb. då talm[annen] träder in, frågar han, om nattqvarter kan erhållas) Efter¹⁵²⁸ handsl[aget] klädde målsmannen rocken på sig. – Derpå st[äller] sig målsm[annen] i bordsändan och brudgummen sätter sig (jemte talm[annen], kosiomies) att utdela peninge gåfvor åt släktingar. Han frågar vid hvar gåfva är det nog? Om n[å]g[o]n är så <----->, att han ej är beläten med sin gåfva, får han mer, höfver dock en och an[nan] närw[arande] förkl[ara] sitt ogillande[.] Sedan alla p[enin]g[a]r äro utdelade, kommer bruden för att taga en¹⁵²⁹ m[än]gd löspe[ni]ngar, dem brudgummen stält fram – Hon måste m[e]d wåld taga dem fr[ån] den mot<----->nande

1522 Lower part of the mscr page.

1523 *flere* || <all> <sin>

1524 *renar* || ~ <för> <wäder> <--->

1525 No source reveals where Castrén took part in *läksiäiset* (the send-off celebration), but because the place where he stayed for the longest time was Utsjoki, it is possible that the event took place there. It is also possible that the description is not from the 1838 journey at all but from the 1841 one to Inari. (TS)

1526 *dygn* || da[gar]

1527 *g.* || med

1528 *Efter* || 1. ~ || 2. Då

1529 *en mgd* || alla

- 1530 *jag* || endast
 1531 *kommer* || s
 1532 *Huru* || Hvarmed
 1533 *dessa [...]* som || Er, som
 1534 *under* || till
 1535 There is writing between the lines,
 but it cannot be read except for the
 words *gäster som komma*.
 1536 *en* || s

79

kosiomies – Bruden fick <---> hälften dem hon tycktes utdela bl[and] sina slägtingar[.] 80 Derpå frambär talmannen brudgummens bröd <---- ---->, värdinnan brudens – Brudens måste sättas på – Men talmannens will ha brudgummens öfverst – Den förra segrar – Den får sedan talmannen – Nu går bruden jemte brudskaran ut. Kommer in gråtande. Dörren öppnas af slägtingar. Bruden tillsluter. Sißt öppnar modren, l. i fall hon är död, den närmaße i qwinnoled[.] <---> kom bruden jemte sin syster gråtande till målsmannen. Derpå till oss – Jag kommer ej att tigga gammalt kopparmynt, jag¹⁵³⁰ kommer¹⁵³¹ för att m[e]d klagan lugna mitt sorgsna sinne – Huru¹⁵³² skall jag tacka dessa¹⁵³³ gäster, som <dessa> öfv<-----> kommit under¹⁵³⁴ vårt låga tak [- -]¹⁵³⁵ Ni hafva gått g[enom] höga scholor, ni hafva reßt g[enom] m[ån]ga riken. M[ån]g[a] tusen tack för det ni kommit under vårt låga tak. Ni ären snygge män – Vår stuga är osnygg <Wi> tusen tack ni kommit i vår osnygga stuga o. s. v. – Sången är extempore – Innehåller n[å]g[o]n g[ån]g skälsord – <---- ---->, men är vanl[igtvis] – djupt melankolisk – 80 Drickande och sjungande – Nu komma de eg[entliga] läksiäiset – Brudens hår kammas af alla slägtingar – Koaso sjunger under det håret kammas – Brudg[ummen] kammar ock. Sißt sättes säpsä på hufvudet – Nu företas wandringen – Brudens utstyrsel – Gåfvorna ställas på en päls på gården – Modren ställer ett bröd på brudens h[ufvu]d – Man går in, ställer sig wid bordet – Brudg[ummen] bruden. Talman och koaso doppa en¹⁵³⁶ g[emen]sam i ett fat m[e]d uppvärmd mjölk och äta ett <-> <---> ske<--->[.] Ätande och drickande. Nu drickas huomen-tuopi, deri sättas gåfvor (loihaa) –

Koaso bjuder sukukunta (släkten) att kamma. Äfven brudgummen kammar. *Koaso* är vanl[igtvis] brudens syster (?). Under det bruden kammars, sjunger bruden:

❖ 81 ❖

Tulkoot¹⁵³⁷ sukimahan
Suuri sukukunta
Suruttomilla¹⁵³⁸ sukasilla
Tulkoota harjoamaan
Hallattomilla harjoilla –

När brudgummen kammar, sjunger *koaso*:

Hywin kowatpa sull on koprat
Kokon koprilla kopristel<et>¹⁵³⁹

När mössan af *koaso* påsättes, ber hon bruden slunga den Hiien hemmon kattilahan – Först på den 4de g[ån]g[en] tar hon mössan på sig –

❖ 40 ❖

*Åtterresan*¹⁵⁴⁰

❖ 33

d[en] 9 Augusti – *Mandusjauri*¹⁵⁴¹ – Jag sitter i båten och blickar tillbaka på de fjäll, wid hvilka goda m[enni]skor skapat sig ett litet Eden –¹⁵⁴² Det förefaller mig nu såsom ville jag här lefwa och – dö bortglömd, ❖ obegråten, men den tanken oroar mig tillika, att det icke är mig beskärdat att i lifvet finna ro – Eller hvarföre belyser solen nu de fjällar jag lemnat då tjocka moln lägrat sig öfver m[i]g. Se der en bild af mitt lif – Oron dref¹⁵⁴³ mig ut, Jag ville som örnen finna ro i stormen – – men hvart hellst jag kom, mötte jag glädje och trefnad – blott icke i mitt eget bröst fanns frid – Det synes som hade Försynen velat str[af]fa¹⁵⁴⁴ mig mitt oroliga sinnelag Högman – wi inträdde en vanlig Lappstuga. Längst och <k[al]lad>

- 1537 *Tulkoot* || Sukiite, suki[ite]
1538 *Suruttomilla* || Sukiite sukite
1539 Ink has spread on the end of the word.
1540 Lower part of the mscr page. The journey back from Utsjoki to Inari begins here.
1541 Mantojärvi (Fi.), Máttajávri (SaaN), N7749454 E500787 (N69°51'10" E27°1'14"). (TS)
1542 *Eden* – || 1. ~ endast deri oliket P[aradiset?] || 2. ~ och <--> skilda ifrån werldens
This refers to the vicarage of Utsjoki on the western shore of the lake. (TS)
1543 *dref* || har drifvit
1544 The edge of the page is outworn.

- 1545 *Medan* || Jag l[ö]p[er]
 1546 *draga* || hjälpte
 1547 *efter* || uppför och ned för fjällarna
 1548 *draghålet* || rok [rökhålet]
 1549 *lapp-kåta* || re
 1550 *stökade* || an
 1551 Cf. the version in the published report, see p. 138.
 1552 This is the same place where they buried the dead baby on their way to Utsjoki (see p. 131–132).
 1553 Upper part of the actual text on the mscr page.

❖ 34

< våra > Lappska – Ur den lusiga sängen uppgräfdes sockerskrinet – Till kaffeskedet användes k<-->[.] ❖ Högman hade 34 filbunkar af 4 kor. Fordom hade han haft ända till 15, men det hade icke lönat sig, emedan tjänstefolket under vintern icke kunnat sysselsättas – Ängsbeten i Utsjoki äro dessutom m[yc]k[e]t dåliga –

s[am]ma dag – Medan¹⁵⁴⁵ andra draga¹⁵⁴⁶ båten upp för ½ mil lång fors, löper jag som en vildren efter¹⁵⁴⁷ fjällarna. Härvid trodde jag mig hafva gått wilse, slutande dertill af 2^{ne} omständigheter 1) hade jag ej attenderat till ett sandberg, som var m[yc]k[e]t karaktéristiskt, 2) kände ej trakterna för öfrigt 3) drägt på en ½ mil ifrån ¼ till 6 nb. Visarens <fel>

❖ 41 ❖

Försöket att krypa in g[enom] draghålet¹⁵⁴⁸ i Päders lapp-kåta¹⁵⁴⁹ – Slapp i bodan – stökade¹⁵⁵⁰ sorgfällg[i]t undan alla <yлле> och andra utslitna kläder <s[a]mt> lade mig på en peski – Röset af mina kamrater väckte mig efter en timme¹⁵⁵¹ – De hade wadat i forssen till midjan –

D[en] 10 [Augusti] i natten anlände wi efter 4 mils färd till <-----> Pehrs kåta¹⁵⁵² – Wi lägrade oss wid en nuotio, som låg inwid kåtan – Gubben beklagade sig öfver sitt träd – men vi tröstade h[ono]m med, att han icke släpat det sjelf – Dessutom voro wi g[enom] våta, och då <-----> man icke särdeles – Mot morgonen uppvaknade wi i ett ynkeligt skick – Öfversnöade och frusna så att tänderna ❖ skakade¹⁵⁵³ – En kopp kaffe i närma

❖ 42

ste hjälpte oss på <rät>

Lappen¹⁵⁵⁴ tog för afgjordt, att wi tagit hans båt och md den färdats uppför Teno – Han sade sig sörjt den. Wi hade att tacka regnvädret och de våta <--> d[er]för, att wi fingo Opas –

10 Lappkåringen¹⁵⁵⁵ lönade min ynneſt mot hennes pilt med att ſom en pil (hök) ſkjuta efter hjortron, dem jag hukade mig ned att upptaga – Derpå utbraſt hon i gapskratt d[e]tta var n[å]g[o]t groft railleri, ett <olken> på en brännande ſolskensdag

Fjälllapparne¹⁵⁵⁶ öda ren- och fårbetet, hämta vargar ſom qvarblifva¹⁵⁵⁷ efter deras flyttning öfver fjället, taga deras renar med ſig, och <-----> återgifva dem utan¹⁵⁵⁸ särsk[ild]¹⁵⁵⁹ betalning

52 Modren¹⁵⁶⁰ lönade min bevågenhet mot h[en]-n[e]s pilt med att ſom en hög ſkjuta efter hjortron, dem jag hukade mig ned för att upptaga och m[e]d dem ſläcka min brännande törſt. Derpå utbraſt hon i gapskratt –¹⁵⁶¹

En karavan af 8 pers[oner] tågade wi till marknaden (= kyrkan) – Gossens kringſprång – Huru jag nämnas på kåringen för hjortron då hon ſteker ſin fiſk – Fiſken brinner – – Aje jaur¹⁵⁶² – Huru Lappkåringen med bark ſläcker min törſt, medan opas ſkickades på expedition (för att ſöka vatten –) Jag åt bl[ott] hvad oundgängligen var af nöden – men kåringen ſkalade alla träd i närh[eten] och åt barken

[– –]

1554 It is uncertain but probable that this fragment belongs here.

1555 Lower part of the mscr page.

1556 *Fjälllapparne* || Nb. ~

1557 *qvarblifva* || bl[ifva]

1558 *utan* || ~ att

1559 *särsk.* || hela

1560 *Modren* || Lap[pkåringen]

1561 [...] *gapskratt* – || 1. ~ D[e]tta var nästan för groft ra[illeri] || 2. ~ Men på en mossa, der ej en enda <vått> <part> var till finnandes, och på en het ſolskensdag –

1562 Most probably Ukonjärvi (Fi.)/Äijihjävri (SaaI) at N7674966 E511203 (N69°11'4" E27°16'57"). (TS)

- 1563 *angående* || mellan
 1564 *anser* || har
 1565 *bivista* || åhöra

❖ 57 ❖ 8 mil tillryggalagda på en dag

Förkyl[ni]ng och illamående förorsakad af kallt watten och hjortronkast – Några ögonblicks hvila och badstuga – Försöket att slita tvišten mellan Lappar och Nybyggen angående¹⁵⁶³ Fiskewatten och ängsmarker – Lappar afvundas Finnarne – Oaktadt de ingen ko hafva, vilja de ej tillåta Finn[arne] att berga hö – En grym oförsonlighet är ock en egenkap hos Lapparne – En Nybyggare (<Eru> Jussi) har ett document derpå, att han får fiska vid utloppet af Kamas – Detta fiskvat- ten anser¹⁵⁶⁴ Aikio för sin tillhörigh[et] och har på det grymmaſte förföljt <Eru> Jussi för hans pretensioner – Bland annat har han skjutit ut Johans båtar och lemnat h[ono]m på en holme

Den andra sprang i det iskalla vattnet och ådrog sig <d[it]o> <en> <långsam> sjukdom –

❖ 58 ❖ Enare Prästgård – On se ❖ ikään kun leh- män kello – D[er]med sprang en annan vigg- man kring kyrkbacken –

Illamående hindrade mig att bivista¹⁵⁶⁵ Af- tonbönen – jag åhörde d[er]före Gudstjens- ten i <----> I<----->, som är wägg i wägg med kyrkstugan

Glädjen att i Enare träffa Finnar war så stor, att jag ehuru uttrött icke fick nog länge språ- ka tills[amman] med dem. Jag tyckte mig vara åter kommen till civiliserade länder –

Andakten i Enare – Wid nattvarden s<-->ka- de Comm[unionen] från Publikanens ord:

Lapparnes vanl[iga] svar: En tiedä, Itte tiedät – Miks' ej – On kyllä Ei¹⁵⁶⁶ taida olla –

I Enare finnes¹⁵⁶⁷ en talrik Lappslägt Walle och är i kyrkoboken för år 1749 walle för Samuel Mattsson utstruken, – i dess st[älle] står Walle <-----> –

Under predikan sade en i Enare till Prestens ord: Den som intet fått af h[ono]m &c. ”Niin on –¹⁵⁶⁸

❖ 46 ❖ Enare d[en] 12 Aug[usti]

På Enare kyrkbacke är ett sittande råd af socknens högwisaSte ledamöter. De slå sina hufvud tillsamman för att öfverlägga om en ugn –

Emellertid sitta deras makar och kärälskliga bredvid¹⁵⁶⁹ och lusa dem (nb Till kärleks betydelse hörer att älskarinnan luser älskaren) –

¹³¹⁵⁷⁰ *Augusti*. kiviniemi¹⁵⁷¹ d[en] 13 Augusti. En¹⁵⁷² fattig stackare åt en annan fattig stackare en silfver-<----->¹⁵⁷³ att d[eri]g[enom] smörja hjulen<!> – Den andra stackaren vägrar att taga något för sitt besvär – H[är]-af¹⁵⁷⁴ blir den förra mäktas svårmodig, och tager för afgjort, att hans <----->¹⁵⁷⁵ misslyckas – Emellertid förbjuder den andras fåfånga att taga Riksdalern – Deremot låter han, för att lugna sin nästa, – honom¹⁵⁷⁶ fylla på sin smörask –

❖ 45 ❖ d[en]¹⁵⁷⁷ <13> Augusti Morottaja – Med några 12 >D[ale]r <I> brist på silfvers tog jag afsked af d[e]tta beklagansvärda usla slägte, som fattigdomen förtryckat och¹⁵⁷⁸ gjort till

- 1566 *Ei* || (On –
 1567 *finnes* || 1. kyrkobok || 2. för[samling]
 1568 The rest of the text is missing.
 1569 *bredvid* || *invid*
 1570 This text is upside down beginning from the lower edge of the page.
 1571 If Castrén means Cape Kiviniemi (Fi.)/Kedginjargâ (SaaN)/Källeenjargâ (SaaI) in Lake Syysjärvi (Fi.)/Čovčjävri (SaaI), N7684951 E508991 (N69°16'27" E27°13'40"), one of the dates is incorrect, either this or the previous one, Inari 12 August, because the lake is situated north of the church of Inari. (TS)
 1572 *En* [...] *stackare* || *En stackare*
 1573 The word is covered by a blot, but Castrén means *Riksdaler*, see below.
 1574 *Haf* || *De*[raf]
 1575 The word is covered by a blot.
 1576 *honom* [...] *smörask* || *sin smörask* fyllas på
 1577 The text is upside down starting from the lower edge of the page.
 1578 *och gjort* || *och naturlig slöhet gjort*

- 1579 See above.
- 1580 Lake Ukonjärvi (Fi.)/Äijihjävri (Saal) south of Lake Inari, N7628492 E519456 (N68°46'2" E27°28'53"). (TS)
- 1581 Akuniemi (Fi.)/Ähunjärgâ (Saal) on the northern shore of Lake Ukonjärvi, N7629562 E519176 (N68°46'37" E27°28'29"). (TS)
- 1582 Castrén is probably referring to the a pair of lakes, Ylempi Akujärvi and Alempi Akujärvi (Saal Yveli-Ähujävri & Paje-Ähujävri) south of Lake Inari, at N7618122 E528367 (N68°40'25" E27°41'57"). There is also a small lake called Akujärvi (Fi.)/Ähuvärjäavräs (Saal) north of Lake Inari on a hill known as Akuvaara/Ähuvääri, N7668231 E526820 (N69°7'23" E27°40'28"). (TS)
- 1583 reser || d<---->
- 1584 <sjön> || Hafvet
- 1585 Castrén means Ukonsaari or Ukonkivi (Fi.)/Äijihsuälui (Saal) Island in the southern part of Lake Inari, N7645987 E534095 (N68°55'22" E27°50'58"). A cave on the island is a well-known offering-place that was in use until the late 19th century. It is also famous as an archaeological site, because the British archaeologist Sir Arthur Evans (1851–1941) found a silver earring there in 1873. It became known in Finland in 1914, and C.A. Nordman published it in 1923. The latest excavations there were carried out in 2006. Nordman dated the ring to the 11th century and stated that it represented an eastern type. Christian Carpelan has given a broader date to it with a *terminus ante quem* in the 13th century. Nordman 1923; Carpelan 2003: 80; Äikäs 2011: 40. Carpelan 2003: 78–81 and Vahtola, J., 2003: 130–131 list place-names in Inari reflecting a sacred function in Saami culture. (TS)

slafvar af de uslaſte bland laſter i girighet, miſtänksamhet, <kallſtughet> – Detta ſlägte förnekar ſig ſjelf, och ſkall d[er]före förnekas, förintas –

❖ 53 ❖ den 13 Aug[uſti

Emellan Utsjoki och Enari finnes ett träsk vid namn, Äje jaur.¹⁵⁷⁹ Invid Morottaja finnes ock ett stort träsk benämnt Ajejaur¹⁵⁸⁰, samt Akuniemi¹⁵⁸¹ med Seida – Akujärvi¹⁵⁸² i Enare har ej Seida – I Enare träsk kan den resande ej undgå att fäſta uppmärksamhet vid en klippa, ſom lik ett torn reſer¹⁵⁸³ ſig ur <sjön>¹⁵⁸⁴ – Denna k[al]l[a]s Äje och en Gudomlig wördnad har bl[ifvit] dens[am]ma tilldelad –¹⁵⁸⁵

(Ifrån marknaden färdades wi 6 båtar i s[am]-ma ſällskap – 5 voro Finnar;¹⁵⁸⁶ Jag intog min plats i en Lappska tillhörig Cathek[et]¹⁵⁸⁷, af hvars högre inſigt i Lappska jag ville profitera. Du må icke miſsunna m[i]g d[e]tta val – Fisk lukt – Bort s<----> fågel i pannan. dålig <var> – i förſta årtagen bl[ef] vi efter) – med flott trodde katech[eten], att <----> den bl[ifvit] smord, emedan ſtenen i ſolsken lätt suger den i ſig, h[är]af troddes att den <---> <---> dricker smörja¹⁵⁸⁸ –

❖ 55 ❖ På wel<---->t¹⁵⁸⁹ på en holme i Enare beſåg jag en med <händer> gjord Seida beſtående af på hvarann ſtaplade ſtenar –

Ett berg benämndt Akku¹⁵⁹⁰ viſades mig på fäſta landet vid Enare träsk, och ſades¹⁵⁹¹ varit en Gudomligh[et] i fornda dagar – , och ett it[em] d[er]fr[ån] Äje – Bakom den finnes Äjejaur¹⁵⁹² –

Stalo förföljer i osynlig gestalt, och befaller n[å]g[o]n g[ån]g den förföljda att komma och möta h[ono]m för att brottas – För 4 år tillb[aka] hade en Reisivuonå brottats ock dödat en Stalo vid ett slikt möte. Stalorne skola flyttat till hafs holmarne

Akunpää är en fjälltopp i Enare

Mennä Louheen (fara till Louhi)

Stalo trollades på m[enni]skor men s<ia>de ej <m[yc]k[e]t> öfver de [Christne]¹⁵⁹³– Stalot förföljdes och dödades af Päiwiö –

Päiviö förföljer på kamratens anmodan vildrenar, dödar en vaja m[e]d dess kalf.

❖ 54 ❖ *Orjiladsch*, renlapp –

Wuolabb Päiwiö¹⁵⁹⁴ såg hemligen Stalo i¹⁵⁹⁵ syfte att att lyfta en sten – mäktade ej d[er]-med – wältrade – Päiviö kom och lyfte <---> Stalo att springa – Päiviö lät h[o]n[om] fara – ångrade sig och förföljde Stalo hoppade öfver Näytämä – Päiviö efter och dödade Stalo – Lapp[arne]¹⁵⁹⁶ tyckte om historien och gafvo sitt bif[all] till<-> <-----> En Lappe vid namn Wuoleb Walle var Päiviös följeslagare –

Då Päiviö en g[ån]g återvände fr[ån] en notfärd, råkade han ut för motwind – kom till en holme – Kastade den notbelaštade båten på skuldran, och bar den öfver –

Hans ädelmod prisas m[yc]k[e]t – Han gaf åt sin dreng den största fisken de steka –

Päiviö förföljde en varg, som jagade ofta hans får – tog den i svansen och slog mot klippa –

1586 *Finnar*; ll ~ men <--> <--> sk<u>ll

1587 *Cathek*, af ll Cathek. D[e]n

1588 *smörja* ll <--->

1589 Between the church of Inari and the village of Kyrö. Cf. p. 142.

1590 Probably Castrén means the one south of Lake Inari at N7631744 E519255 (N68°47'47" E27°28'37"). (TS)

1591 *sades varit* ll omtalades sås[om]

1592 Probably Ukko (SaaI Äijih) at N7627719 E521367 (N68°45'37" E27°31'43"), although it is an island in Ukonjärvi south of Lake Inari (see above). (TS)

1593 X^{ne}

1594 *Päiwiö* ll såg

1595 *i syfte* ll vältra

1596 This note shows that Castrén wrote this while listening to the story in an authentic situation.

- 1597 Cf. p. 164 (footnote): Sandesaari.
 1598 This is a version formulated later by Castrén on the basis of the field notes above.
 1599 *skrattade* || och
 1600 *Af* || Då
 1601 *råkade* || kom
 1602 *motvind* || <storm>
 1603 Upper part of the mscr page.
 1604 *åratal* || inscript[ion]

Laurukainen här äfven känd i Enare för sin hjeltebragd emot Ryssarne

Päiviös kentta i Enare träsk på Sadesaari¹⁵⁹⁷ der Juutua <--> har sin kentta –

❖ 16 ❖ *Wuoleb*¹⁵⁹⁸ *Päiwiö*, berättade en Enare Lappe, hade i hemlighet sett en Stalo vilja lyfta en sten – Han mäktade ej dermed, utan skulle vältra den – *Päiwiö* framträdde, skrattade¹⁵⁹⁹ åt Stalo och lyftade den till det best[äm]da stället – *Af*¹⁶⁰⁰ fruktan för sin öfverlägsna fiende gaf sig Stalo att springa[.] *Päiwiö* lät honom fara, men ångrade sig kort derpå och började att förfölja h[ono]m. Stalo hoppade öfver Näytämä floden; – *Päiwiö* gjorde dets[amma] – och dödade Stalo –

(En Lappe vid namn *Wuoleb Walle* hade varit *Päiviös* ständiga följeslagare. H[ono]m hade *Päiwiö* undfägnat m[e]d den bästa och största fisk, som fångades, enl[igt] n[å]gra af gästfrih[et], enl[igt] andra för att i sin tjänst få bibehålla en så utm[ärkt] man) –

Då *Päiwiö* en g[ån]g återwände fr[ån] en notfärd, *råkade*¹⁶⁰¹ han ut i *motvind*¹⁶⁰², kom till en holme – kastade den notbelastade båten på skuldran och bar den öfver –

P[äiwiö] förföljde en varg, som jagade h[an]s får – tog den i svansen och slog i klippan –

❖ 21 ❖ Ett¹⁶⁰³ st[ycke] s[öder] om Kyrö Thomas på vägen till Sombio skall finnas en grafvård af sten med *åratal*¹⁶⁰⁴ på en gran, som utvisar att monumentet är nära 500 år gammalt

nb. RyskLapp[ar] begrafva sina lik, der de dö,
och Prästen kastar mull åt d[e]tta håll -

Wirolainen k[al]l[a]s en, som i skepnaden af
björn¹⁶⁰⁵ varg¹⁶⁰⁶ eller annat odjur gör skada
(Sombio). Berättelse om n[å]g[o]n, som sköt
sin granne h[vil]ken ant[agit] sk<epn[aden]>
af en björn, och skadat hans boskap. Hotel-
sen - Katosi toisen talon isäntä -

Troll karl nu för tiden återst[älla] tjufgods -

☞ 39 ☞ *Toragas*¹⁶⁰⁷ vet Uts[joki] Lappen ej af = Tora-
las - Päiviö - Bäuwe -

☞ 70 ☞ d[en] 14 Augusti - Afresan fr[ån] Kyrö - Åsk-
väder och fruktan för nattfrost - (wackra åkrar
öfverallt -) men natten tillbragd vid nuotio
war g[an]ska wacker - Fredagen omvexlade
en m[yc]k[e]t kall nord med regnskurar och
solbadd - E[fter]m[iddagen] var i s[yinner]het
m[yc]k[e]t het - Men med¹⁶⁰⁸ mörkret uppstod
en förfärlig storm¹⁶⁰⁹, som gjorde vårt natt-
läger wid nuotio högst obeh[ä]gligt - Följ[an-
de] f[ör]m[iddagen]¹⁶¹⁰ var på¹⁶¹¹ Sombio insjö
så kall, att wi stridde¹⁶¹² om rodden - E[fter]-
m[iddagen] utomordentligt het - Samteligas
vår fruktan för d[en]na natt - Icke en g[ång]

☞ 71 karlarne kunde oaktadt den ☞ häftigaste rodd
och påpelsning få värme -¹⁶¹³ - Himlen var
klar inemot morgonen, men n[å]g[o]n blåst,
([nordost])¹⁶¹⁴ som mot morgonen medbragte
ett moln, och hindrade radikal frost - Följande
morgonen war het och qvalmig - Riestos fruk-
tan det oaktadt - Man öfverlägger om skär-
ningen[.] Argumenter pro & contra - E[fter]-
m[iddagen] omvexl[ade] kall nordost med oli-
delig hetta - Klart hela e[fter]m[iddagen].

1605 *björn* || en ~

1606 *varg* || gör skada

1607 Middle part of the mscr page.

1608 *med* || mot

1609 *storm* || motw[ind]

1610 *f. m.* || morgon

1611 *på* || 1°

1612 *stridde* || täfl[ade]

1613 *värme* - || ~ Wi woro insvepta

1614 (*N. O*) || s[om]

- 1615 *midn.* || kal
 1616 Beginning of the mscr page.
 1617 Lower part of the mscr page.
 1618 Raututunturit, a group of over 400 m-high fells in the southern parts of Inari. From here on, Castrén lists the major fells or hills that they climbed or passed on their way from Inari to Sodankylä. (TS)
 1619 *bestego wi* || best[år] af
 1620 Palopää (Fi.)/Buollánoaivi (SaaN)/Puállamuáivi (SaaL) at N7594166 E521467 (N68°27'34" E27°31'26"). (TS)
 1621 Urupää (Fi.)/Urroaivi (SaaN)/Urruáivi (SaaL) at N7594168 E518525 (N68°27'34" E27°27'8"). (TS)
 1622 Kaunispää (Fi.)/Čaabuáiváš (SaaL) at N7591292 E518175 (N68°26'2" E27°26'35"). (TS)
 1623 Probably Ahopää at N7583914 E520725 (N68°22'3" E27°30'14"). (TS)
 1624 Palkispää in Sodankylä at N7575220 E519251 (N68°17'22" E27°27'59"). (TS)
 1625 Peselmäaapa is a bog, but because Castrén otherwise lists fells or hills here, he most likely meant Peselmäpalo at N7568921 E516234 (N68°14'0" E27°23'32"). (TS)
 1626 *höga fjäll* || -berg
 1627 Tankavaara (Jorpulipää) at N7563211 E506948 (N68°10'57" E27°10'3"). (TS).
 1628 Probably Luironpalo in present-day Pelkosenniemi at N7451297 E521991 (N67°10'40" E27°30'29"). (TS)
 1629 *Seita* || förfallen
 1630 A village in Sodankylä at N7546353 E517243 (N68°1'51" E27°24'47"). On the villages of Sodankylä in the 18th century, see Onnela 2006: 32–34. (TS)
 1631 At present, Pelkosenniemi, the centre of a municipality of the same name. In Castrén's time, it was a village in Sodankylä, at N7443664 E522059 (N67°6'34" E27°30'29"). (TS)

Mot midn[atten]¹⁶¹⁵ ej en enda fläkt – Men kl[ockan] 12 uppstego ung-moln – Det oaktadt war redan frost på jorden – Men den natten skedde ingen ❖ skada¹⁶¹⁶ – (Nb. vår enögde vägwisares profetior) –

❖ 72

❖ 21 ❖ Natten¹⁶¹⁷ emot 15 Aug[usti] tillbragtes wid Nuotio

15. A[ugusti] Rautatunturi¹⁶¹⁸ bestego¹⁶¹⁹ wi Palopää¹⁶²⁰, Urupää¹⁶²¹, Kaunispää¹⁶²², A<ho>-pää¹⁶²³, Palkispää¹⁶²⁴, <Peselmäapa>¹⁶²⁵ höga fjäll¹⁶²⁶ – <----->, <----> fjäll, Tanka fjäll¹⁶²⁷, Luirofjäll¹⁶²⁸

❖ 22 ❖

d[en] 16 Aug[usti] Natten emot d[en] 16 oförmodadt tillbragt vid nuotio – på ett fjäll. En ohygglig natt!

Sombiojärwi En hvit sten – Akan kiwi v[ēstra] s[idan] träsket – Ej l[ån]gt d[eri]fr[ån] på fasta landet en Seita¹⁶²⁹ – förfallen, emedan man anstält gräfningar. Man har funnit d[er]vid ringar <---> – Pyhätunturi – d[er]på skola Lapp[arne] haft ett offerst[älle] – *Pyhä<kaani>* är en wik i Sombio – *Kuusajan waara* – D[er]på en seida –

För öfrigt är Sombio omgifven af berg

*Mutenia*¹⁶³⁰ Innewånarne härstamma i 3^{dje} led ifrån en Colonist fr[ån] Pelkola¹⁶³¹ vid namn Olof¹⁶³² – Från d[en]na Olof härst[ammar] alla i Mutenia bosatta familjer h[vil]ka äro 5 till antalet – *Riesto*¹⁶³³ har en Lappske befolkning – Lapparne afundades, att Finnarne slogo under sig alla ängsmarker¹⁶³⁴ och började derföre sjelfva idka¹⁶³⁵ boskapsskötsel

❖ 26 ❖

<----> <wacker> <---->

<-----> kantaja <blo-> gömmer undan

Lauruk[ainen] dödar Ryssarne

Köngäs uti Patsjoki

Lauruk[ainen] och Päiwänen erkänns äfven
af Finn[arne] varit Lappar –

Olof¹⁶³⁶ Mattsson flyttade fr[ån] Pelkola till Mutenia, *Johan*, d[en] <2.> broder bosatte sig i Lokka och Henrik 3^{dje} brodern qvarblef i Pelkola –

På Riešto bor för det närw[arande] Olofs son Jakob – Der bodde före Jakob Lappar, af h[vil]-ka den siſta hette Johan Johans son Ara. Ifrån denne Ara härſtammar ägaren af andra Riešto vid namn Erik Ara – Han är gift med Jakobs dotter, och Jakobs huſtru är en anförwandt till denne Ara –

Matts,¹⁶³⁷ de nämnde 3 brödernas fader inflyttade (Sawolax) – Språket synas bevisa sanningen af d[en]na trad[ition] – Det liknar m[yc]k[e]t Uleåborgdial[ekten]. Men 3 pers[ona] plur[alis] menthin (jalat menthin), tulthin &^{ra} äro rent Savolax[iska] ändelser.¹⁶³⁸ Matts son (?) Jakob flyttade till Wiborg –

Johans son flyttade till Lokka hade inga barn utan tog ifrån Kairawuopio Ollila en foſterſon vid namn Anders, som hade en son vid namn Olof hvars 2^{ne} söner nu innehafva 2^{ne} gårdar i Lokka. Den tredje innehafs af en Coloniſt som om sin härkomſt ej wet annat, än att han haft en landsskojare och <vrakling> vid namn Pehr till Fader –

1632 *Olof* || ~ (Hans broder bosatte sig i Lokka)

1633 Riesto used to be a village in Sodankylä, which was submerged by the artificial lake of Lokka in the 1960s. At present, it is only a small island at N7532828 E525789 (N67°54'32" E27°36'52"). (TS)

1634 ängs-/marker

1635 *idka* || <-->

1636 Under the text written in ink there is another, largely similar text in pencil.

1637 From here on, under the text written with ink there is another, mostly similar text in pencil, but there are also some differences between the two texts.

1638 Actually, the passive form in the function of the 3rd person plural is typical of most Karelian dialects. Cf. Nirvi 1947: 5–22; Pääkkönen 1990. (KH)

- 1639 This fragment is a part of the original text of the page written in pencil. Its beginning cannot be read under the text written with ink.
- 1640 *Savolaxiska* || T[avast]ländska
- 1641 Lower part of the mscr page. Kiurujärvi is a village in Savukoski, which belonged to Sodankylä in Castrén's time, N7486556 E517946 (N67.4947 E27.4194). (TS)
- 1642 *härst[amma]* || i 2^{dra} led
- 1643 Also on this page Castrén doubled the pencil writing with ink, possibly changing it in places. Kelujärvi is a village in Sodankylä, N7483189 E502157 (N67°27'53" E27°3'2"). (TS)
- 1644 *tredje* || 3^{dje}
- 1645 Kemikylä is a group of farms along the rivers Tenniöjoki, Kemijoki and Arajoki in present-day Savukoski. The Tenniöjoki flows into the River Kemijoki at N7462159 E554590 (N67°16'16" E28°15'58"). See also Suomen kartta 1927: 49. (TS)
- 1646 Castrén means here the parish called later Salla. (TS)
- 1647 The ink writing over pencil writing ends here.
- 1648 *Nuwarande* || Inn[ewånare]
- 1649 *gård* || liten ~

mig¹⁶³⁹, att Sombio boerne härst[amma] från Lappar, men mina undersökningar hafva öfvertygat mig, att det ej är fallet – Nu lefvandes förfäder ha ej kunnat tala Lappska, och de nu lefvande äro ock m[yc]k[e]t svaga i språket – Savolaxiska¹⁶⁴⁰ stugor (ugnar) –

❖ 68 ❖ *kiurujärwi*¹⁶⁴¹ gård (nu en gård), Ägaren härst[ammar]¹⁶⁴² i 2 led Kemi, Poikila hemman – En Lappe, bror till en D[it]o Tanhua var första innewånaren i Kiurujärvi. Innewånare i Tanhua äro Lappar i 3^{dje} led).

❖ 69 ❖ *Kelujärwi*¹⁶⁴³ 1) *Aikioniemi*. Ägaren härstammar fr[ån] en Lappe som i tredje¹⁶⁴⁴ led bor "lannaksi" – Familjen heter Aikio. 2) *Gustafsberg*. Här var första innewånaren en Lappe vid namn Matts Raasakka. Nu bebos hemmanet af Anders Mattlins 2^{ne} söner, men de hafva sålt hemmanet till Kyrkovärden – 3) *Kelujärwi* – 4. *Siuramaa*. Första innewånaren en Lappe, d[er]på <--> Johan Mattlins son – Innewånarne i Kemikylä¹⁶⁴⁵ skola härst[amma] fr[ån] Kuolajärwi¹⁶⁴⁶) –¹⁶⁴⁷

Kelujärwi. 1) *Aikioniemi* – Nuwarande¹⁶⁴⁸ husbonden härstammar ifr[ån] en Lappe Aikio som för 3 mansleder sedan började bo lannaksi – 2) På Gustafsberg bodde var första innewånaren en Lappe vid namn Matts Raasakka. Nu bo der Anders Mattlins 2 söner – de hafva <--->

nb. Wid Luroelf hafva bönderna högst få renar. Blott ytterst få Lappfamiljer drifva här ren skötsel –Tanhua är blott 1 gård¹⁶⁴⁹ –

74 Anm[ärkning]. Tanhua husbonden bor <--> ibland folk som tala ren Savolaxiska – Men Tanhua som är Lappe, talar Kemi dialekt. I s<[ynnerhet]> h före ofta – l fördublas¹⁶⁵⁰ – Likaså på Aiki[o]niemi, der jemwål husbonden är en Lappe[.] Likväl är man ej consequent häri –

nb. I Sodankylä församlings rättigh[eter] och skyld[igheter] finns ett document af 4 Martii 1672 deri Pähl Pelkonen botlägges för tillfynd intrång uti Lapparnes näring samt åläggas att flytta sig bort fr[ån] Lapparnes ägor. (Häri uppdragas att Nyb[byggaren] fr[ån] Österb[otten] Pelkonen inflyttat för 8 ell[er] 9 år sedan)

25 *Korwanen*¹⁶⁵¹ har äfven varit befolkad¹⁶⁵² af Lappar, tills dess nuvarande ägare från Peldowuoma köpte hemmanet –

Päiwänen har bott i Sombio – Laurukainen likaså. Dessutom omtalas Turwanen (Torjonen och Akumieli, ifr[ån] h[vil]ken sistn[ämnde] Korwanen härstammar) –

(Teno Anders sorg)¹⁶⁵³. Laurukainens öde<--> Ryssarne g[enom] att förleda den till Sombio – Sjelf gömde han sig i en håla –¹⁶⁵⁴ Hans hustru knep [-] Tjärblossen – Elden i kåta – Ryssarne, då de i skogen stött på Lauruk[ainen] i h[an]s köttboda, ville döda h[ono]m och befalte h[ono]m komma ned – Lauruk[ainen] dröja och stoppar sin peski full m[e]d dun – Kasta den i hopen – Ryssarne döda h[varan]dra till sista man – Laur[ukainen] var äfven¹⁶⁵⁵

1650 It is not clear what phenomena Castrén is referring to with his fragmentary notes, as there are no examples. By *h*, he may mean preaspiration (e.g. Saami *áhkku* ‘grandmother’, Fi. *akka*), and by the doubled *l*, the strengthening of the original single consonants (Fi. (dial.) *kallaa*, Standard Finnish *kalaa*) which is also typical of the Saami languages. Sammallahti 1998: 48–49, 54–55. (KH)

1651 Korvanen was formerly a village in Sodankylä. At present, it is only a small sandbank in the Lokka artificial lake, N7538156 E533106 (N67°57’21” E27°47’26”). These notes are from around 17–19 August on Castrén’s journey. The whole page was written at once, making it likely that Castrén did not write this tale of Laurukainen on paper until after he had arrived in Sodankylä. However, cf. note on Anders of Teno (TS)

1652 *befolkad* || bebodt

1653 Anders of Teno is the Lapp of whom Aikio told him on the way from Inari to Utsjoki in July. See p. 129–130. (TS)

1654 [...] *håla* – || ~ nb. Ryssarne trodde h[ono]m för <--> säkra uppgifter om <-----> Ryssarne.

1655 The rest of the text is missing.

- 1656 Continuation of the page.
 1657 After this, Castrén has written notes on the village of Lokka as well as tales on Laurukainen.
 1658 Karjalansaari, see p. 93.
 1659 *Lauruk.* || en[ligt]
 1660 *Tuokah [...]* || Tule tänne <----->
 1661 *ja* || och
 1662 *Tääl [...]* || Näin Lauruk[ainen]

72 d[en]¹⁶⁵⁶ 18 [Augusti]. En g[an]ska wacker dag, ehuru folket på ängen beklagade sig, att de <froso> dem fingrarne – Vädret hade fr[ån] n[ord]o[st] vänt sig till <---->¹⁶⁵⁷ – Glädjen öfver d[en]na wäderleksförändring –

– I Lokka blandas bark med vesirikko i st[äl]let] för halm

Vesi-rikko (*Cerastium vulgatum*) torkas och survotaan ynnä petäjän kansa –

Laurukainen förgjorde Ryssarne i Ounasjärvi på holmen Kirjalan saari¹⁶⁵⁸

Laurukainens pälsar, som han kastade åt Ryssarne var fylld med kött och torr fisk –

73 Hvar helst en köngäs finnes der har Lauruk[ainen]¹⁶⁵⁹ enl[igt] trad[itienon] förgjort Ryssar – I Luio bundit 7 båtar i rad, lagt Ryssarne under täcket, hoppat sj[elf] på klippan –

När Lauruk[ainen] lemnat Ryssarne på holmen dök en till båten Lauruk[ainen] afhögg fingret och fick en silfverring i båten – Tuokah¹⁶⁶⁰ weneh pyhä weli, tääll on huttu ja¹⁶⁶¹ hutri neuwot, ruotsin woita silmäks' pannaan[.] Oma hutri annetaan – Tääl¹⁶⁶² on hutri ja hutri neuwot[.] Karj[alainen:] kuuma tinaa suuhus waletaan –

nb Lauruk[ainen] rodde kring holmen i 9 dygn för att Ryssarne ej måtte undkomma g[enom] flotta

❖ 19 ❖

*Unari*¹⁶⁶³ *by*

Luusua, kallats, Wierilä, Nyb[ygget] Riskilä, Kandola, Martin, Martin, Martin, Lassali, Lassali, 2 Sywäjärwi, Leipäjärwi, Mattanen, Nyb[ygget] Sywäjärwi, Hingamaa (1^{sta} Colon[išt] ifr[än] Pelkola hemman i Lumijoki)¹⁶⁶⁴, 2 Riipi, Nyb[ygget] Riipi, Kumbula –

*Waalajärwi by*¹⁶⁶⁵

Pumbanen, Nyb[ygget] Häätylä, Pumbanen, Nyb[ygget] Mäki, Toiwola, Jessiö, Yli-Jesiö, Wäli Jesiö, Nyb[ygget] Wäli-Talo, Jesiö, Nyb[ygget] Wikewänkorwa, Ala-Jesiö –

*Kyrkobyl*¹⁶⁶⁶

Prästgården, Annaberg, 2 Halonen, Poikela, 1. Arpela, Poikela, 1. Piilola, Aikioniemi, Gustafsberg, Kelujärvi, Onnila, Salmi, Orajärwi, Huhtala, Orajärvi –

*Sattas by*¹⁶⁶⁷

Sattas, Nyb[ygget] Riipi, Riipi, Sattas, Waara, Nyb[ygget] Takakangas, Sattas I. Ollila, Sattas, Ollila, Rajala –

*Madetkoski by*¹⁶⁶⁸

Kaaretkoski, 2 Aikio, Nyb[ygget] Marjawaa-ra, Äärelä, 2 Moskuwaara –

*Waiskojärwi by*¹⁶⁶⁹

4 Aska, Ala aska, Nyb[ygget] Portikangas
1. ❖ Mattila, 4 Torwinen, Wuojärwi

❖ 20 ❖

- 1663** Unarin Luusua (Luusua of Unari), a village in Sodankylä, N7448033 E445009 (N67°8'40" E25°43'52"). In the following Castrén lists farms in the different villages of Sodankylä parish. (TS)
- 1664** Lumijoki is a parish in Northern Ostrobothnia, at N7191541 E413831 (N64°50'14" E25°11'1"). (TS)
- 1665** Vaalajärvi is a village in Sodankylä at N7478444 E466317 (N67°25'13" E26°12'50"). (TS)
- 1666** Sodankylä.
- 1667** Sattanen is a village in Sodankylä at N7488224 E483730 (N67°30'34" E26°37'8"). (TS)
- 1668** Madetkoski is a settlement in Sodankylä at N7530968 E489659 (N67°53'35" E26°45'14"). (TS)
- 1669** At present, the village is called Torwinen. Vaiskojärvi is a bog (former lake) east of it. Torwinen is situated at N7453591 E484652 (N67°11'56" E26°38'42"). (TS)

- 1670 The village was called Kairavuopaja in Castrén's time, at present Kairala in Pelkosenniemi at N7452498 E519649 (N67°11'20" E27°27'15"). See KA Sodankylä parish records 1838–1844: 75–77, 82–92 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=5842563> etc.), 1859–1866: esp. 29–30 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7835806> etc.); Suomen kartta 1927: 49. (TS)
- 1671 The village of Hietasuvanto belonged later to the village of Sivakkamaa and is now part of the village of Luiro in Pelkosenniemi at N7456390 E523243 (N67°13'24" E27°32'17"). KA Sodankylä parish records 1838–1844: 78–80 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=5842728> etc.); Suomen kartta 1927: 49. (TS)
- 1672 This sentence is in the margin at the mention of the following four villages.
- 1673 At present, the main village of Pelkosenniemi. Suomen kartta 1927: 49. (TS)
- 1674 Saunavaara is a village in Pelkosenniemi, in Castrén's time it belonged to Sodankylä, N7437905 E523225 (N67°3'27" E27°32'2"). (TS)
- 1675 At present, there is no village called Sompio, because most parts of it were submerged under the Lokka artificial lake in the 1960s. On the location of Mutenia and Lake Sompiojärvi, see above. (TS)
- 1676 See p. 240.
- 1677 A group of settlements along the rivers Tenniöjoki, Kemijoki and Arajoki, see above.

*Kairawuopio by*¹⁶⁷⁰

3 Pyhäjärwi, Ollila, Nyb[ygget] Ahoniemi, Lakso, Jaakkola, Keskitalo, Kairawuopio, 2 Hyötylä, Yli-Talo, Nyb[ygget] Salmela –

*Hietasuando by*¹⁶⁷¹

Waara, Takkinen, Wälitalo, Nyb[ygget] Hautajärwi, 2 Luiro.

Räknas till Sombio[:]¹⁶⁷²

*Pelkola by*¹⁶⁷³

kilpimaa, Mäkitalo, Pelkola, Terwo, Alatalo, Pulskala –

*Saunawaara by*¹⁶⁷⁴

Matomaa, 3 Bertula, Oinas, Arwola, Säarelä, Oinas, Nyb[ygget] Kandola, Nyb[ygget] Kuoppala.

*Sombio by*¹⁶⁷⁵

5 Mudenia, 2 Raešto, 2 korwa, 2 Lokka.

*Kiurujärwi by*¹⁶⁷⁶

Seitajärwi, Kiurujärvi, Tanhua.

*Kemikylä by*¹⁶⁷⁷

2 Halonen Nyb[ygget] Halonen, 2 Kuosku, Karppinen, Nousu, Törmänen 3 Nousu, Nyb[ygget] Alatalo, Nyb[ygget] Wäriö –

❖ 23 ❖ d[en] zo [Auguſti] Afreſan fr[ån] Sodankylä – Askankosket¹⁶⁷⁸, Orakoski¹⁶⁷⁹, K<-->ki-koski¹⁶⁸⁰, Porttikoski¹⁶⁸¹ –

Nedanför Akan koski

Vid Kitinen ofvanom Sodankylä kyrka *Ukon harjut*¹⁶⁸² och i Jesiö *Ukon mukka*¹⁶⁸³ i¹⁶⁸⁴ elfven och *Ukon harjut* –

(Lapparnes kåta käräjät)¹⁶⁸⁵

Matts Halonen inflyttade förſt från Kemiträsk till Kyrkoby (år 1730). Han hette Halonen och ant[og] det nu delta hemmanet – under h[an]s son[.] *Matts* hade en son *Lars*, som¹⁶⁸⁶ sålde ½ af hemmanet åt C. G. Mathlin. *Lars* hade en son *Lars*, h[vil]ken sednares söner ännu lefva –

Poikela – Upptogs sås[om] *Nyb[ygge]* af Pastor *Wegelius*¹⁶⁸⁷, som sålde hemmanet åt en Coloniſt ifrån Rovaniemi vid namn *Matts* (h[an]s yngſta son nuwar[ande] ägaren af *Kiurujärvi* är). *Matts* hade 4 söner *Matts*, *Hans*, *Michel*, *Henrik* (på *Kiurujärvi*). ½ af hem = *Piilola* <fisk> *Matts*, ½ = *Arpela* *Hans*. *Denna*¹⁶⁸⁸

[– –]

- 1678 The Askankosket rapids were probably situated at N7462889 E487776 (N67°16'57" E26°42'59"), but the name is not known any longer. Cf. Askankangas west of the place. (TS)
- 1679 Orakoski is a rapids location in the River Kitisenjoki at N7468871 E485952 (N67°20'9" E26°40'24"). (TS)
- 1680 These rapids were between Orakoski and Porttikoski in the River Kitisenjoki. (TS)
- 1681 Porttikoski is a rapids in the River Kitisenjoki at N7465661 E487020 (N67°18'26" E26°41'55"). (TS)
- 1682 There is a hill called *Ukonharju* mostly submerged by the *Porttipahta* artificial lake in the 1960s. Only a small island remains at N7544858 E486881 (N68°1'3" E26°41'9"). It is uncertain, however, if *Castrén* meant this or some other *Ukonharju* closer to the church of Sodankylä. (TS)
- 1683 *Ukonmukka* in the River *Jeesiöjoki* at N7487864 E475649 (N67°30'20" E26°25'47"). (TS)
- 1684 *i* || och
- 1685 *Kotakäräjät* ('*goahti* [Saami tent assembly]) was a Saami institution for local jurisdiction and administration in the 18th and 19th centuries. Kent 2014: 40–41; Itkonen, T.I., 1948 II: 257. (TS)
- 1686 *som* || denn[e]
- 1687 *Henrik Wegelius* (1707–1780), chaplain and later vicar of Sodankylä 1730–1763. *Ylioppilasmatrikkeli* 1640–1852 <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=5663>. (TS)
- 1688 The rest of the text is missing.

- 1689 Sodankylä.
- 1690 The end of the word disappears at the damaged edge of the page.
- 1691 Matomaa is a farm in the village of Saunavaara. (TS)
- 1692 *Mudajoki* || ~ , till Kōrkō
- 1693 The village of Vuojärvi is in the southern part of Sodankylä on the shore of a lake of the same name N7441100 E483419 (N67°5'12" E26°37'6"). (TS)
- 1694 *spets* || sida
- 1695 Oratunturi Fell, rising to 450 m above sea-level, is situated east of the church of Sodankylä at N7471740 E504825 (N67°21'43" E27°6'44"). (TS)
- 1696 A hill known as Kevitsa is situated at N7507735 E498556 (N67°41'6" E26°57'57"). The coordinates place the *sieidi* stone on its highest point. Salminen 2019: 38, 47. (TS)
- 1697 *Ämnet* || Den är
- 1698 The word is covered by a fleck of dirt.
- 1699 From here on to the end of the page there is illegible writing in pencil writing under the ink writing.
- 1700 Ämmänvaara is a hill on Cape Ämmänniemi in the Ämmänselkä part of Lake Kemijärvi at N7387943 E526165 (N66°36'33" E27°35'26"). A Stone Age settlement and a quartz quarry are known from Ämmänniemi and Ämmänvaara is classified as a nationally significant prehistoric site on the because of its related Saami cult site traditions. Museovirasto, kulttuuriympäristön palveluikkuna, https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx?objects.No.320010302,320010043&and320010303 (Ämmänniemi, Ämmänvaara 1 & 2). In this case, as in many others, the name beginning with *ämmä* is connected with the cult of Saami *áhkka* deities. Mallat 2007a: 144; 2007b. (TS)

*Kyrkoby*¹⁶⁸⁹

Till Halonen hafva innewånare kom[m]it från Kemiträsk

Till Poikila från Rovaniemi ko[- -]¹⁶⁹⁰.

Hans.

Salmi är nyligen upptagen –

Suanto. Innevånarne som nu lefva i 3^{dje} led ha kommit från Kokkos, dit de inflyttat fr. Savolax –

Kairavuopio första coloniſt fr[ån] Kemiträsk för 200 år tillbak[a]

*Till Matomaa*¹⁶⁹¹ ha Coloniſter kommit fr[ån] öfre Saunawaara (I Bertula)

Till *Saunawaara* (Oinas) hafva Colon[iſterne] infl[yttat] fr[ån] Kemiträsk Oinas

Till Anti ifrån Wiiri, till Wiiri ifrån H<i>tt<i> vid Mudajoki¹⁶⁹².

I Sodankylä uti Wuojärvi¹⁶⁹³ finns *Pyhä kumpu*, en hympel vid hvars spets¹⁶⁹⁴ man funnit grafvar. Der har varit Palwelus paikka – På Oraſtunturi¹⁶⁹⁵ en <park> af träd 3 ½ alns hög – smord – lika tjock öfverallt – utan bilder.

Grafvar i Waalajärvi –

På Keitsa berget i Sodankylä finns en Seita af ſten¹⁶⁹⁶ 1 fann hög, bred i toppen och smal nedtill. Ämnet¹⁶⁹⁷, sade min berättare, för hårdt till lera, för mjukt till ſten, gråaktigt – I nejden finns rundt omkring ingen enda ſten utan mylla. Vid en köngäs invid Kitinen finns ock klippor, h[vil]ka [- -]¹⁶⁹⁸ bl[ifvit] tillbedda, som Seider (nb. Vid¹⁶⁹⁹ Stuurra jaur fanns ock en naturlig Seida

❖ 66 ❖ <NB.> Kemiträskbeklaga <----> <skjuts----->
sig <fl[ere]> <lemna>

❖ 86 ❖ *Amman* waara¹⁷⁰⁰ vid Kemiträsk skall varit ett andakts ställe under Hedendomen –
Wid en udde i¹⁷⁰¹ Kemi elf nära Kemiträsk <lund> Kalkoniemi¹⁷⁰² skola fordomdags grafwar funnits och man har der upptäckt jernkorg –

Seitakorva är en fors 3 [mil] nedanom kemiträsk kyrka.¹⁷⁰³

Hertikan D[it]o

Jujärvi¹⁷⁰⁴, Jukoski, Juwaara, Ju 2 ind?

Ämmän pää, en klippa i Ounaskoski¹⁷⁰⁵

Ämmän koski i Kemi¹⁷⁰⁶

Ämmän saari och Pietin (Pietarin?) saari¹⁷⁰⁷ bredvid h[varan]dra vid Kähkönen i Terwola

Pohjasen otta vid D[it]o

❖ 87 ❖ Boskaps pesten i Kemitr[äsk]

Intill 22 [Augusti?] ha störtat 6 kor och 1 kalf¹⁷⁰⁸

Om Islossningen i öfre loppet af *Ounas* & Kemi elf –

*Säpsä*¹⁷⁰⁹ och *Juotas*¹⁷¹⁰ i Kemi elf äro svåra¹⁷¹¹ att komma ned af brist på vatten – Islossningen har i Säpsä fört¹⁷¹² klippor i fåran –

1701 *i* || vid

1702 Cape Kalkonniemi is situated south of Kemijärvi at N7394398 E524785 (N66°40'2" E27°33'39"). There are both Stone Age and Iron Age finds known from there. Museovirasto, kulttuuriympäristön palveluikkuna, objects No. 1000015657, 320010231 and 1000012115 (Kalkonniemi 1–3). https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx. (TS)

1703 The Seitakorva rapids are situated at N7368744 E515495 (N66°26'16" E27°20'51"). (TS)

1704 Lake Juujärvi is situated at N7363675 E513704 (N66°23'32" E27°18'24"). Juuvaara hill is on its eastern shore and is known as an ancient offering place. There is also a Stone Age dwelling site on Cape Juuniemi at the opposite shore. Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, objects No. 320010072, 320010074 (Juuvaara, Juuniemi), https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx. (TS)

1705 The Ounaskoski rapids were situated in the centre of Rovaniemi at N7376285 E443925 (N66°30'2" E25°44'23"). (TS)

1706 The Ämmänkoski rapids were at Lautiosaari in Keminmaa at N7298949 E387708 (N65°47'32" E24°32'43"). (TS)

1707 Pietinsaari Island is in Tervola at N7338035 E415568 (N66°9'5" E25°7'42"). The island of Ämmänsaari no longer exists after the construction of large hydroelectric power plants in the River Kemijoki. (TS)

1708 *kalf* || ~ s[a]mt

1709 Säpsä is a rapids location in the River Kemijoki in Rovaniemi at N7356703 E500490 (N66°19'48" E27°0'39"). (TS)

1710 The Juotaskoski rapids in Kemijoki in Rovaniemi almost immediately

downstream from Säpsä at N7356167 E498248 (N66°19'31" E26°57'39"). (TS)

- 1711 *svåra* || så ~
 1712 *fört* || sk
 1713 The village of Ylikylä is in Kemijärvi at N7419880 E520651 (N66°53'46" E27°28'18"). From here on Castrén lists again the farms of different villages on the River Kemijoki. (TS)
 1714 The village of Isokylä is in Kemijärvi at N7397496 E524535 (N66°41'42" E27°33'21"). (TS)
 1715 Three letters are covered by an ink stain.
 1716 Alakylä in Kemijärvi, which no longer exists. Castrén lists here farm properties on the shores of Lake Kemijärvi downstream from the centre of Kemijärvi. (TS)
 1717 The cape Kelloniemi is situated at N7392343 E523766 (N66°38'56" E27°32'14"). (TS)
 1718 Here Castrén lists farms in Kuolajärvi or present-day Salla. He copied the list from the parish records of Kuolajärvi. Several of the listed properties have later grown to become villages. Kursu is a village at N7405696 E550007 (N66°45'56" E28°8'10"). (TS)
 1719 Vuolukka is a farm in Kursu on Cape Vuonniemi. (TS)
 1720 Salmijärvi is a farm in the village of Salmivaara at N7413209 E562063 (N66°49'50" E28°24'49"). (TS)
 1721 Aatsinki is a village in Salla, at N7419448 E584691 (N66°52'52" E28°55'59"). (TS)
 1722 Kellokumpu belonged to the village of Aatsinki and is situated at N7425983 E580632 (N66°56'27" E28°50'42"). There is also another Kellokumpu in Salla, but it did not exist until the 1850s. KA Salla: parish records 1832–1862, <http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?sartun=306451>. KA. (TS)

❖ 91 ❖

Öfwerby¹⁷¹³

3 Oinas, 4 Helištu, 4 Tapio, 2 Talwensaari, 2 Koštamo, 3 Koštamowaara, 2 kulpakko, 2 korpela, 3 Peldoniemi, Mäkelä, 3 Suopangi, 2 Junntila, Puikko, Laurila, Peldoperä, 3 Pauna, 2 Aho, 2 Jankkila, kaisamatti, 2 Kyhkynen, Kumbula, Helištenkangas, Majawaniemi, Tohmola, Hietala, Kaakkuriwaara

Storby¹⁷¹⁴

3 Kärppä, 3 Törmänen, Ylikärppä, 2 Ollila, Soppela, Könönen, Terwola, kujala, könönen, 2 Kehkelä, Lahtela, 2 Jaakkola, Maa-Jaakkola, 2 Kotajärwi, 2 Räisänen, 2 Tarwas, 2 Kallanwaara, 2 Imbonen, 5 Joutsijärwi, Kotaniemi, 2 Wälikangas, Ojala, 2 J[- -]sila¹⁷¹⁵, Iipola, Ryttilahti, Nikunlassi, Kaisanlahti, Lehtola, Ruotsala, Sallmela

❖ 92 ❖

Nederby.¹⁷¹⁶

Ämmälä, 3 Halonen, 3 Pietilä, Kujala, 3 Halonen, 4 Luusua, Juujärwi 2 Pietilä, keskitalo, 3 Pöytiö, 2 kelloniemi¹⁷¹⁷, 2 Tywikelloniemi, 2 Kangas, 3 Tuulaniemi, Ulkonie-mi, Narkinlahti, Hannuniemi, 2 Häckman, 2 Särkikangas, Jyväperä, Ruopsaperä, Siiwola, Seinälä, Kiwilahti, Niemelä, Paawola, Mesikangas, Säynjäkangas.

Kuolajärwi.

Kursu¹⁷¹⁸, Kursu-Leskelä, 2 kursu, Kursu-Heikkilä, 4 Wuonala, Wuonala-Wuolukka¹⁷¹⁹, –

3 Sallmijärwi¹⁷²⁰, Tenno-Isola, 2 Tenno-Terwo, 2 Tenno-kandola, Tenno-Kiwilä –

2 Atsingi¹⁷²¹, Kellokumpu¹⁷²², Lambela, 2 Ongamo¹⁷²³, 2 Kallungi-Niemelä, Kallungi, Hali-selkä¹⁷²⁴, Hautajärwi¹⁷²⁵, Hirvasjärwi¹⁷²⁶[.] ❖
 ❖ 89 Hietajärwi-Niskala¹⁷²⁷, Tuuliainen, Nojonen, Nojonen-Ahola, Palojärwi¹⁷²⁸, Kiwilä¹⁷²⁹, 4 Saariniemi¹⁷³⁰, Säjä¹⁷³¹, Kalliskota, Särkelä¹⁷³², Mukkala¹⁷³³, 5 Salla¹⁷³⁴, Korja¹⁷³⁵, Sotkajärwi¹⁷³⁶, Kesälahti¹⁷³⁷, Ukuniemi¹⁷³⁸, Kairala¹⁷³⁹, 2 Sulasalmi, Wuorijärwi¹⁷⁴⁰, Tumsa-Kurtti¹⁷⁴¹, Tumsa-Hautaniemi, Tuutjärwi¹⁷⁴², Leikala, Ongamo,

❖ 94 ❖ Till Luusua¹⁷⁴³, kemiträsk, ha de första inne-w[ånarena] kommit fr[ån] Tervola

❖ 93 ❖ På¹⁷⁴⁴ Antti hemman, som är den 1^{sta} i Rovaniemi, börjas åter berättelserna om Jatulin kansa. Antti Michel wet berätta, att de bott på udden vid en gård, och visar deras ugnställen wid Pirtikoski s[a]mt grafvar, hvare de fångat vildrenar – Båge var deras vapen.

Ett lat slägte? – Iddes knapt bära bränsle – En frågade sin kamrat? Kuinka tässä walkia sammu? Svar: ”Wašta tähän kannon onnen kennen” –

- 1723 Onkamo is a village in Salla, at N7404192 E591561 (N66°44'33" E29°4'42"). (TS)
- 1724 Cf. Lake Halijärvi at the village of Hautajärvi. (TS)
- 1725 Hautajärvi is a village in Salla, at N7378444 E590431 (N66°30'43" E29°2'1"). (TS)
- 1726 Hirvasjärvi is the present-day vil-lage of Hirvasvaara on Lake Hirvas-järvi in Salla at N7381720 E570879 (N66°32'47" E28°35'46"). (TS)
- 1727 Castrén means Niskala farm at Lake Karhujärvi in the present-day village Karhujärvi at N7376198 E559999 (N66°29'57" E28°20'54"). There is Lake Hietajärvi north of it. KA Salla: parish records 1832–1838: 191 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7871864>). (TS)
- 1728 Palojärvi is a farm near the present-day village of Paloperä at N7371848 E552815 (N66°27'41" E28°11'7"). (TS)
- 1729 Kivelä in the present-day village of Vuorela at Lake Kivelänjärvi at N7368607 E554291 (N66°25'56" E28°13'1"). (TS)
- 1730 The houses of Saariniemi farm were in the village of Saija. Tietoja Saijan historiasta, <http://www.saija.net/historiikkiz.html>; see also fol-lowing note. (TS)
- 1731 The village of Saija at N7442402 E578722 (N67°5'19" E28°48'44"). (TS)
- 1732 Originally belonging to the village of Saija, later Mukkala, at N7436624 E586468 (N67°2'5" E28°59'10"); Tie-toja Saijan historiasta, <http://www.saija.net/historiikkiz.html>. (TS)
- 1733 Mukkala village is situated at N7438416 E583988 (N67°3'5 E28°55'50"). (TS)
- 1734 The farms of Salla were situated in the village of Sallansuu, the centre of the parish. (TS)
- 1735 The village of Korja was situat-ed at Lake Autiojärvi at N67°7'54" E29°32'32". Since 1940 in Russia. Suomen kartta 1927: 50. (TS)

- 1736 Near Lake Sotkajärvi at ca. N67°9' E29°32'. The Sotkajärvi, Kesälah-ti, Ulkuniemi, Sulasalmi and Vuorijärvi farms were all in the village of Tenniö. KA Salla parish records 1853–1859: 162–171 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7873796> etc.). Since 1940 in Russia. Suomen kartta 1927: 50. (TS)
- 1737 Kesälah-ti farm was situated in the village of Tenniö around Lake Tenniöjärvi, N67°11' E29°40'. Since 1940 in Russia. Suomen kartta 1927: 50. (TS)
- 1738 Ulkuniemi in the village of Tenniö. KA Salla parish records 1853–1859: 165 (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7873800>). Since 1940 in Russia. (TS)
- 1739 The village of Kairala was situated on Lake Kuolajärvi at N66°55'47" E29°36'34", near the present-day village of Kajraly. Since 1940 in Russia. Suomen kartta 1927: 50. (TS)
- 1740 The village of Vuorijärvi was situated at Lake Vuorijärvi at N66°47'24" E30°9'24". Since 1940 in Russia. Suomen kartta 1927: 50. (TS)
- 1741 The village of Kurtti was situated south-west of the present-day village of Alakurtti at N66°57'9" E30°18'23". Suomen kartta 1927: 50. (TS)
- 1742 Tuutijärvi was a village in Salla on the lake of same name, N66°32'6" E29°50'55". Since 1940 in Russia. Suomen kartta 1927: 46. (TS)
- 1743 Luusua is a village in Kemijärvi at N7373890 E513381 (N66°29'2" E27°18'2"). (TS)
- 1744 A struck-out text in the uppermost part of the page: <uti>
<Monum[enter]>
- 1745 Lower part of the mscr page.
- 1746 *Klarnar* || D[it]o
- 1747 *inwid* || och
- 1748 Johan Wiktor Calamnius (1838–1891) visited the site in 1862 and stated that it was a former pond

❖ 59 ❖ d[en]¹⁷⁴⁵ 25 Aug[u]sti Åter fruktan för frost – Kall nordlig vind började klarna mot aftonen – Blåste h[e]la natten igenom

d[en] 26 Ännu större fruktan. Klarnar¹⁷⁴⁶ –

❖ 60 ❖ I Terwola störta 8–10 hästar och n[å]gra kor – mossor och pölar

3 frostnätter emot Söndag, Måndag och Tisdag – Åkrarne mindre för sig komna än i Kemiträsk och Rovaniemi –

❖ 61 ❖ En Jatulin hauta i Wiianmaa inwid¹⁷⁴⁷ Terwola kyrka, kan v[ara] 2 famnar djup –¹⁷⁴⁸

*Molekit*¹⁷⁴⁹ gjordes för att befria sig riituntun pauloista – ännu på sedn[aste] tider har man tillvägabragt sådana – De ha manlig och qvinlig gestalt – Soml[iga] påstå, att man g[e-nom] dem afbildat m[enni]skor, h[vil]ka man önskat skada –

*Jons*¹⁷⁵⁰ kåta (Jonnin kåta) belägen i Terwola nära Prästgården –

Sielutin saari i Tervola¹⁷⁵¹

Molekki på Pajarin waara¹⁷⁵². Bildad på ett växande trä. Mol[ekki] är af m[enni]skostorlek och m[e]d dess form

❖ 63 ❖

*Tervola**Koiwu by*¹⁷⁵³

Rynänen, Kähkönen, Kilpinen, Lambela, Saari, 3 Fränti, Kojo, Niska, Honkanen, Tolonen, 2 Peura, Räihä, kratari, Olkila, Aurela, Wähäkari, koiwuperä –

Rungaus by ⁻¹⁷⁵⁴

Kurwi, 2 Liimatta, Leinonen, Siitonen, 2 Mattinen, 2 Saaren, Oinas, Lumbus, Tarwas, Kähkölä, Niemelä, Wajoensuu¹⁷⁵⁵. (Bl[ott] löst folk Aska)

*Lapiniemi by*¹⁷⁵⁶

Junna, 2 Tossala, 4 Terwo, 2 kaperi, kaasi, 2 Roms, Wuolukka, Jurwa, 2 Olliterwo, 4 Kando, 3 Palosaari, 2 Rötökönen, kapellansbordet, Kolmonen, Harjuniemi, Riimala, Koiwusalo, Hornela, Koiwula, Niskawaara, Myllyaho, Palokangas, Siiwola (öde),

❖ 64 ❖

*Paakkola by*¹⁷⁵⁷

Pajari, 2 Waara, Pesonen I Hannuksela, Pesola, 2 Peldo, 2 Raatikka, 2 Mölö, Marto, Pyttinen, Pajari, Kaisajoki, 2 Kaara, Iso, Karwo, Oinas, Kuiri, Hätelä, Peldomaa.

measuring ca. 30 x 10 m, thus not made by human hands at all. Calamnius 1868: 199. (TS)

1749 *Molekit* || *Molekin* hauta

1750 *Jons* || *Johns*

1751 *Tervola* || ~ m[e]d

Sielutinsaari is situated on the River Kemijoki at N7334459 E403677 (N66°6'57" E24°52'4"). (TS)

1752 Pajarinvaara is in Tervola at the site of the village of Pajarinperä, N7324472 E398878 (N66°1'29" E24°46'10"). (TS)

1753 Koivu is a village in Tervola at N7339932 E419393 (N66°10'9" E25°12'43"). (TS)

1754 Runkaus is no longer an actual village. It is situated in Tervola at N7337433 E412493 (N66°8'42" E25°3'38"). (TS)

1755 *Wajoensuu* || Waajoensuu, Ask[a]

1756 Lapinniemi is the centre of Tervola. (TS)

1757 At present, the village of Yli-Paakkola along the River Kemijoki at N7322122 E396061 (N66°0'10" E24°42'33"). (TS)